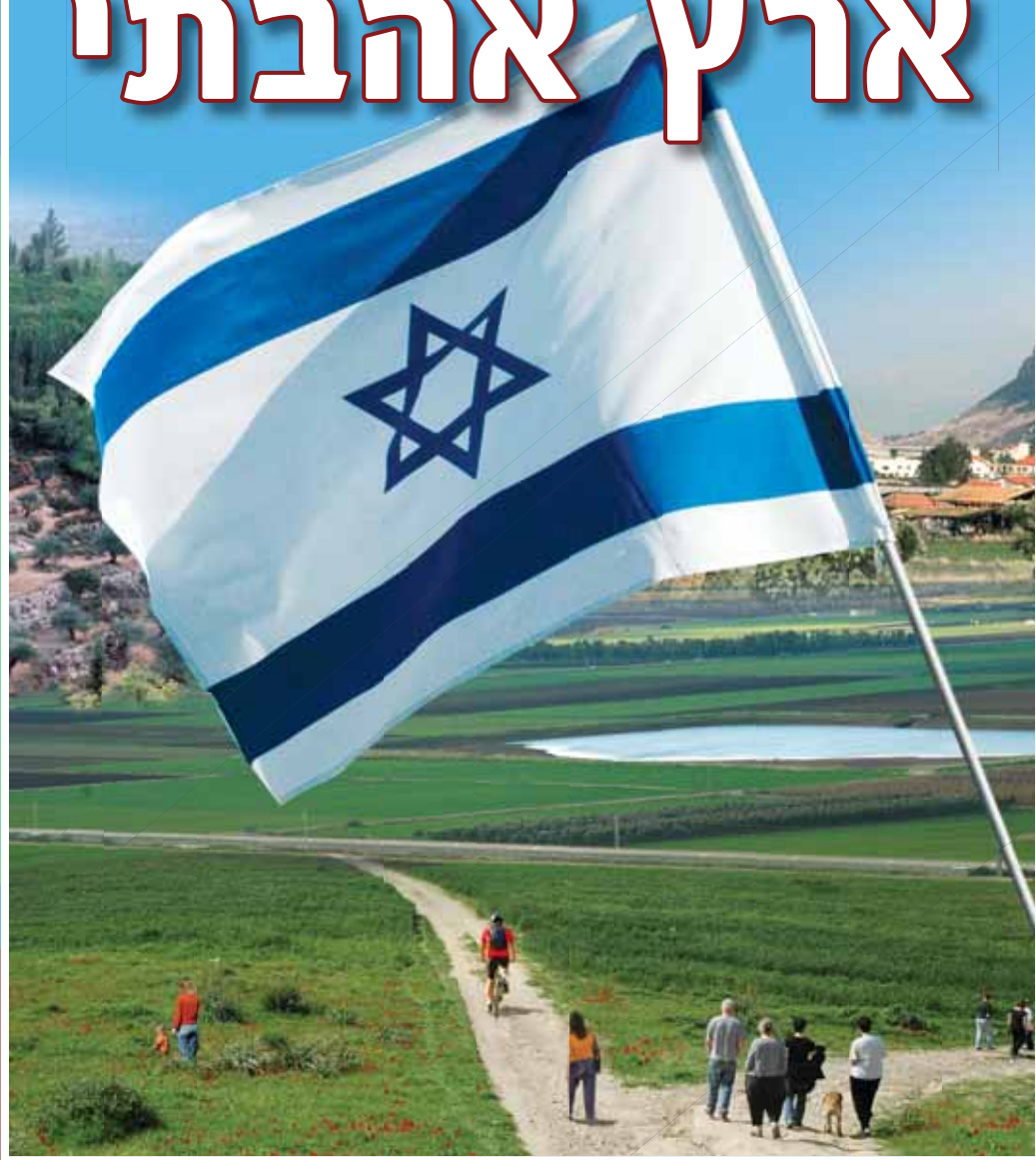

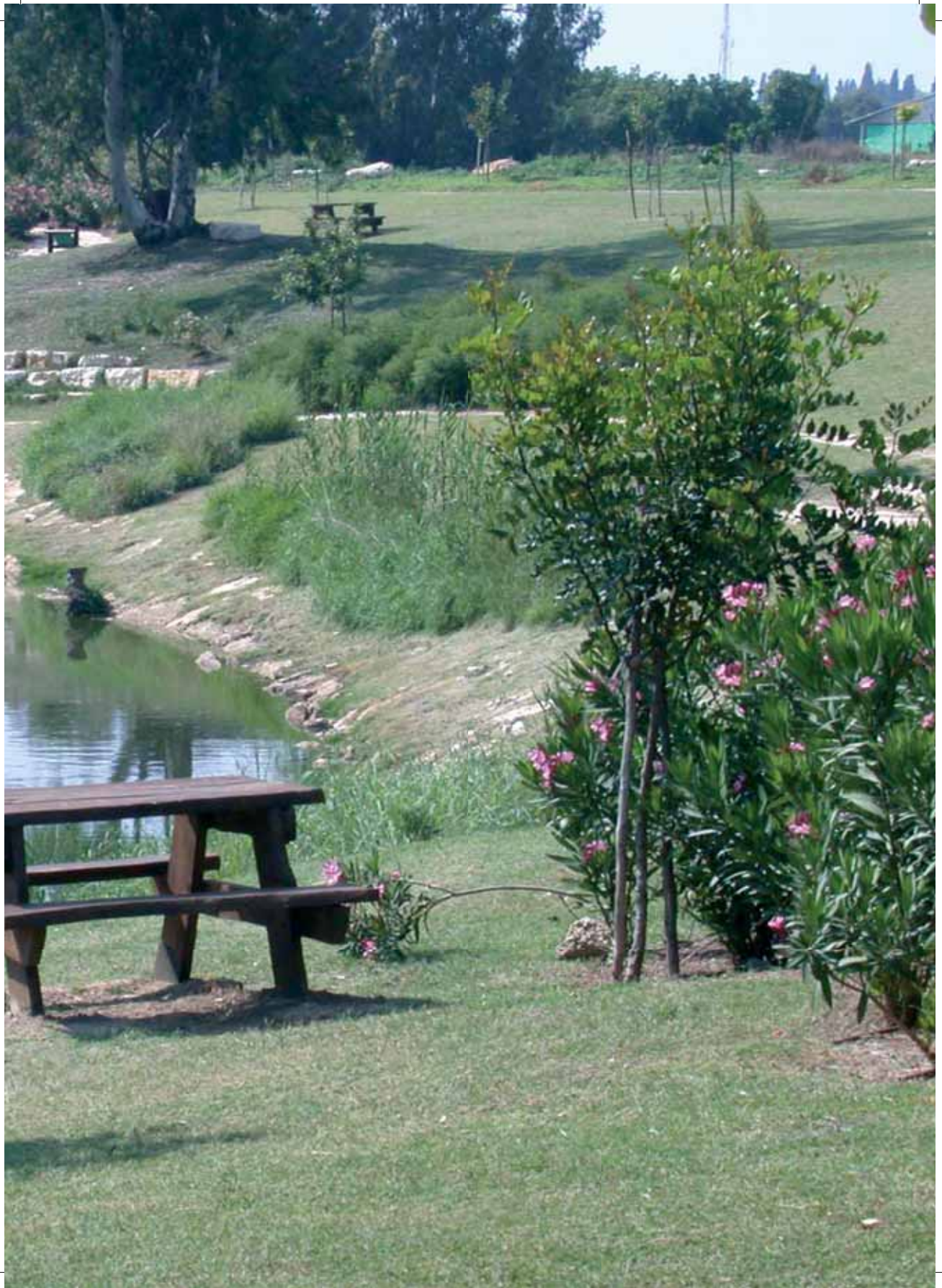
קרן קיימת לישראל
האגף לחינוך ולנוער

ארץ אהבתי

לקט סיפורת, שירה ומקורות ליום העצמאות

התוכן

ממשיכים, כמו אז - מבוא
הקרקע למדינה - דבר יושב־ראש קרן קימת לישראל
בלבב פנימה - דבר מנהלת האגף לחינוך ולנוער

שער ראשון

אומרים ישנה ארץ..... עמ' 11

שער שני

לפיכך התכנסנו..... עמ' 23

שער שלישי

כל הארץ דגלים..... עמ' 43

ממשיכים, כמו אז...

עוד ב־1928 החלו הלשכה הראשית של קרן קימת והוצאת אמנות להדפיס סדרת ספרים, שיציגו לנוער בארץ ובגולה את תולדות ההתיישבות והגבורה בארץ. הסדרה, שנקראה ספריית ארץ־ישראל לנוער, ביקשה להציג את מפעל גאולת הארץ. "עבודתה של הקרן הקימת", נכתב בהקדמה לחוברת הראשונה, "אינה ליום, כי אם לדורות. על כן, בצד התעמולה של יום־יום, מצווה היא לדאוג לחינוך יסודי ומעמיק... הנוער תובע מזון רוחני... הוא רוצה להכיר ולראות את ארץ־ישראל זו, אשר בשמה ולשמה הוא נתבע לעבודת יום־יום". החוברת הראשונה הציגה את סיפורה של נס ציונה (מאת ש. בן־ציון). סך הכול נדפסו 86 חוברות, ובהן סיפוריהם של מקומות יישוב וסיפור חייהם של ראשי התנועה הציונית.

מאז ועד היום הוציא לאור האגף לחינוך ולנוער מאות חוברות, ספרים, לוחות שנה ופרסומים אחרים על הארץ, האדמה והקשר המיוחד בין האדם לאדמה. החוברת הזאת היא המשך לכל אלה - והמשך עוד יבוא...

בחוברת שלפניכם אנו מגישים לכם שירים וקטעי קריאה אחרים המחברים בין עבודתה של קרן קימת לישראל - עבודה בת יותר ממאה שנים - לבין עצמאותה של מדינת ישראל. אחרי הכול - ובעצם, ראשית כל - עצמאותה של ישראל קשורה קשר שלא יינתק לעבודתה של קרן קימת לישראל כשליחה של העם היהודי כולו בארץ־ישראל. מדינת ישראל נולדה אל קרקע, אל עצים ואל צינורות המים שהכינה לה קרן קימת לישראל. מדינת ישראל ממשיכה להיעזר במפעליה הגדולים של קרן קימת - מוסד אשר מחבר בין העם היהודי בתפוצות ואהבתו לארץ לבין צרכיה של המדינה.

הקרע למדינה

שנה אחרי שנה אנחנו חוגגים את עצמאותה של מדינת ישראל. ה' באייר תש"ח, יום ההולדת של המדינה, הוא נקודת ההתחלה של ישראל כמדינה עצמאית וריבונית. לא רבים זוכרים שקדמו ללידתה של מדינת ישראל תהליך ארוך של הגשמת הרעיון הציוני ושנים רבות של עשייה ותרומה. אלו הובילו, בסופו של דבר, להולדת מדינת ישראל ולהכרזה על עצמאותה. לקרן קימת לישראל יש חלק גדול בחינוך הציוני ובעבודת הכפיים - עבודת האדמה - שקבעה את גבולות הארץ והניחה בהם תשתית של מים, עצים, שדות וערים. על כל אלה כמה מדינת ישראל.

המכתב הראשון שהגיע לבית קרן קימת לישראל בירושלים לאחר ההכרזה על הקמת מדינת ישראל במאי 1948 היה מכתבו של אהרון ציזלינג, שר החקלאות בממשלה הזמנית. ציזלינג היה גאה לכתוב מכתב ראשון בחתימת יד של שר החקלאות הראשון, והוא הפנה אותו אל קרן קימת - "המוסד היקר ביותר לעם ישראל, שהניח את היסוד הקרקעי, החברתי והביטחוני לבניין המדינה". בתשובה ענו לו מלשכתו של אברהם גרנות, יושב־ראש הדירקטוריון: "קרן קימת, שפעלה מאז היווסדה לבצר את אושיות החקלאות העברית בארץ־ישראל, תהיה נאמנה גם להבא לעקרונות גאולת הארץ...".

המילים האלה, שנכתבו כאשר החלום הציוני הפך למציאות, משקפות את החיבור המיוחד שבין קרן קימת לישראל לבין מדינת ישראל. מפעלה של קרן קימת הכין את הקרקע וגבולות הביטחון ואת החינוך היהודי, בארץ ובתפוצות, לקראת מדינה עצמאית. גם אחרי שקמה המדינה ונטלה לידיה סמכויות רבות בתחום החקלאות, הביטחון, התשתיות והחינוך, המשיכה קרן קימת לישראל ללוות את המפעל הציוני. בימי ראשית המדינה היא סיפקה מקורות עבודה לאלפי העולים החדשים, וכך סייעה למדינת ישראל גם מן ההיבט הכלכלי־חברתי וגם מן ההיבט החקלאי־אקולוגי. העולים החדשים מצאו עבודה בייעור ופרנסה בכבוד - והארץ עטתה גלימה ירוקה, שהחלה לעטוף את הריה הטרשיים והשוממים. זאת רק דוגמה אחת להליכה המשותפת הזאת, יד ביד, למען אותן מטרות, כאשר קרן קימת נרתמת בכל פעם מחדש לסייע במאמצים הלאומיים החיוניים.

מאז הקמתה בדצמבר 1901 הצליחה קרן קימת לרתום את העם היהודי כולו - בארץ ובתפוצות - למפעל גאולת האדמה והפרחתה. העבודה שנעשתה בכמעט חצי יובל שנותיה הראשונות של קרן קימת לישראל הייתה המצע שעליו קמה המדינה. מדינת ישראל לא ניתנה לעם ישראל

על מגש הכסף, אלא על חבלי ארץ שקרן קימת לישראל גאלה, הכשירה והכינה לקראת קיבוץ גלויות, זריעת שדות והקמת כפרים, קיבוצים, מושבות וערים.

עבודתה של קרן קימת לא תמה ביום הקמת המדינה - אלא נמשכת, ותימשך. בכל שנות המדינה נרתמה קרן קימת לישראל לסייע למדינה במפעלים לאומיים של הכשרת קרקע, של מתן מקומות עבודה לאלפי עולים ושל פתרון בעיות מהותיות של המדינה - למשל, מצוקת המים. לקרן קימת חזון לשנים הבאות, וברוחו היא מבקשת לסייע למדינת ישראל ליישב את הנגב ולהביא אליו את שלושת צבעיה: חום, ירוק וכחול.

קרן קימת לישראל שותפה בחגים רבים על-פני לוח השנה ועל-פני ההיסטוריה של הציונות וההתחדשות של העם היהודי. לצד יום הקמתה - י"ט בטבת - ולצד ט"ו בשבט, יום העצמאות של מדינת ישראל הוא חגה הגדול. הוא היום שבו אנו מלאים גאווה על ההישגים המרשימים שאליהם הגיעה מדינתנו. קרן קימת לישראל הייתה ונשארה שותפה נאמנה להגשמת האתגרים הלאומיים העומדים בפנינו בימים האלה - ובעתיד.

חג שמח לעם ישראל, לאדמת ישראל ולמדינת ישראל.

**האגף לחינוך ולנוער,
קרן קימת לישראל**

בלבב פנימה

תרומתה החיונית של קרן קימת לישראל - בימים של טרם מדינה וגם במרוצת כל שנותיה - הייתה לא רק במגע הישיר באדמה, אלא גם בנגיעה שבלב. כבר בימיה הראשונים של קרן קימת, הבינו ראשיה שלגאולת האדמה בארץ-ישראל, לטיפוחה, לפיתוחה ולהכשרתה להתיישבות - לעבודה הפיזית במעדר או בדחפור - קודמת תמיד עבודת החינוך. רק כאשר הנוער היהודי בתפוצות יכיר את ארץ-ישראל, יהיה אפשר להוביל מהלכים דמוגרפיים של עלייה והתיישבות, חריש ונטיעה, קציר ואסיף. רק כאשר ארץ-ישראל תחזור אל הלב היהודי והציוני, היא תחזור גם לידיים יהודיות. רק כאשר תהיה הארץ "בלבב פנימה", כמאמר ההמנון הלאומי התקווה, היא תהיה שוב ארץ של ערים וכפרים, יערות וכרמים, שדות ומרחבים. במאה השנייה לפעילותה של קרן קימת אין לנו ספק שבזכות עבודת החינוך המלווה את עבודת האדמה - שינתה הארץ את פניה והתקשטה בירוק ובכחול. קשה להניע מהלך עמוק ויסודי כל-כך ולהפוך ארץ חרבה, יבשה ונטושה לארץ פורחת ושוקקת חיים רק בכוח הטורייה והקלשון. כדי לעשות את אשר לא נעשה כאן אלפיים שנה, היה צורך - ועדיין הצורך הזה קיים - לחדור אל הנפש היהודית. כדי להגשים חלום, צריך לעורר את הכמיהה והגעגועים וליצור היכרות מחודשת בין ארץ האבות לבין ארץ התקוות. ב-1926 הכריז המורה והמחנך שלמה שילר ש"עלינו לשתף את הילד ביצירה החדשה הנרקמת על אדמת הלאום, לשתף את נשמתו בגאולת העם על ידי גאולת הארץ". את המשימה הזאת אנחנו ממשיכים עד היום, ומבינים שיש להמשיך בה הלאה.

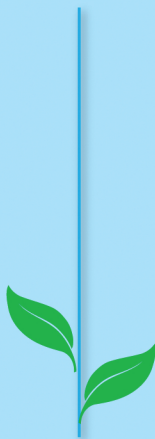
אל תוך הקופסה הכחולה שלשלו ילדי ישראל - בארץ ובגולה - את מעותיהם, וכך היו שותפים - גם אם מעט - במפעל הגדול למען הארץ. הכספים שתורמו הוסיפו עוד עצים ועוד מים, אבל יותר מכול - מילאו את הילד באהבה לארץ. גדולי היוצרים - סופרים, משוררים, ציירים וצלמים - הבינו את חשיבות החינוך לאהבת הארץ ונרתמו לתרום את כישרונותיהם למשימה הלאומית הזאת. "כלום יש לה לתרבות העברית מפלט ומבטח-עוז איתן יותר מן הקרקע הנגאל על-ידי העם והמוצג לרשות העם כולו", כתב ברל כצנלסון, עורך העיתון דבר ומראשי תנועת העבודה,

והוסיף: "כלום יש לך חינוך תרבותי יותר מאשר החינוך להתנדבות עממית, מאשר עבודת הדונם, הפרוטה ועבודת העם".

העבודה הזאת לא תמה. היא משנה את גווניה וצבעיה, אבל נשארת כמו שהיא: אהבת הארץ. האגף לחינוך ולנוער של קרן קימת לישראל שקד כל השנים ליצור את החיבור הזה בין האדמה לבין הנשמה. לנו ברור כי הנוער היהודי צריך לשוב ולהכיר את החולמים והלוחמים למען המדינה; להבין מה גדול המעשה הציוני ומה רבים המשאבים וכוחות הנפש שנדרשו כדי להניע עם שלם לשוב הביתה; ללמוד את מקור אהבתנו לארץ - ולדעת את הארץ, לאהוב את פיסות הארץ שיש לנו ולזכור שמלאכת החידוש והתקומה של הארץ עדיין לא תמה.

חג עצמאות שמח
האגף לחינוך ולנוער

כברת הדרך כבר טיפסנו

חלמנו שם חלום ישן
ומי חלם שיום יגיע
אך אין ספק - השיר יושר
מחר, בשיום חדש יפציע
היה ענו, עוד יש אבק
על אבנים רוכן הצער
אבל ביד של אהבה
מן החלום צמח היער...

בחלומות, באפלה,
לא נאלמה תפלה נשכחת
שיום יבוא, יום התחלה
ובו פנינו שוב מזרח
והנה אנו כאן עכשו
והמצב הוא ככה-ככה
אך החלום איננו שוא
ועוד מעט הרוח נחה...

אולי היינו כחולמים -
אל ראש ההר עוד לא הגענו
אולי החלומות תמימים -
אבל כברת הדרך כבר טפסנו.

החוף נראה כל-כך רחוק
ובכל זאת עד כאן הגענו
והמישור נצבע ירק
מן הדמעות בהן זרענו
את המחר הסתיר ענן
את התקוה הצמיח גשם
ודגל של כחל-לבן
כמו טלית מותח גשר...

ואף על פי, למרות הכל...
ועל אפס של כל שונאינו
שדה אשר נחרש אתמול
יניב פריו לעתידנו
על גגותיה של העיר
הצפורים ישירו לנו
על יום חדש, על יום בהיר
ועל החלומות שולנו...

אולי היינו כחולמים...
היה חלום - ואין ספק
קשה מאד, קשה דרכנו...
אך יש מחר שמתדפק
והוא מאיר בחלוננו
היתה תפלה שיום יבוא
היום הזה עכשו הוא לילה
עכשו יש אור ברחובות
וילדים ימשיכו הלאה...

אולי היינו כחולמים...
איזי מן

בין מוסדותיה של ההסתדרות הציונית תפסה קרן קימת לישראל עד כאן מקום מיוחד במינו, והיא תופסת אותו גם כיום. הוטל עליה תפקיד נכבד של גאולת הקרקע - העברת אדמת ארץ-ישראל לידי עם ישראל. הרעיון הזה הלך ונתגשם בדרכי שלום, בעבודה ובבניין. על הרעיון הזה נתחנך, במשך שני דורות, הציבור היהודי והציוני. הוא נתקבל על בית ישראל כאחד מערכיה היקרים של המחשבה הציונית, וחדר עמוק לתוך הכרת ההמונים ונעשה לנחלת המחנה כולו... הרעיון הלך ונתגשם במציאות ושטחים רחבים עברו לבעלות העם. נוצרה שיטה מעובדת על כל פרטיה, ששמרה על כך שבעלות העם לא תיעשה פלסטר...

עם ייסוד המדינה חלו שינויים רציניים בתנאי עבודתה של קרן קימת. רכישת הקרקע, שהייתה כרוכה קודם בקשיים עצומים, שוב נעשתה קלה... שוב לא היה צורך במלחמה עקשנית נגד גזירות של ספרים לבנים, נגד תקנות זדון... על שני רעיונות עיקריים תהא מיוסדת עבודתנו למען הגשמת הציונות: על קיבוץ גלויות, כתהליך פיזי של יצירת המדינה וכתהליך רוחני של יצירת העם במדינה... על הקמת חברה חדשה, בנויה על אידיאלים נעלים, יהודיים ואנושיים כאחד...

ד"ר אברהם גרנות

יושב-ראש קרן קימת לישראל

ב-1941 פעל עם הרב מאיר בר-אילן וברל כצנלסון במסגרת השלישייה שניהלה את הקרן, ושנתיים וחצי אחר כך נבחר לעמוד בראשה של הקרן. תחת שרביטו עסקה הקרן ברכישת אדמות הנגב וההתיישבות בה (הקמת שלושת המצפים ב-1943 ועליית י"א הנקודות ב-1946) ובקליטת העלייה הגדולה בשנותיה הראשונות של המדינה. לאחר הקמת המדינה דיבר רבות על חשיבותה של קרן קימת במדינת ישראל. באחד המאמרים כתב כי "במשך זמן מה היו רבים מפקפקים בצורך להמשיך את פעולתה של הקרן קימת גם לאחר הקמת המדינה... ברם, אחרי עיון רציני נתברר, כי המצב החדש אמנם מקל על גאולת הקרקע בגבולנו, אבל אינו פוטר מן החובה לעשות ולפעול בכיוון זה".

מי אנחנו? "הר הבית בירדן"?

הקופסה הכחולה

הקופסה הראשונה של קרן קימת לישראל הייתה, בעצם, הכובע של בנימין זאב הרצל. כבר בקונגרס הציוני הראשון הוריד יושב ראש ההסתדרות הציונית את כובעו מראשו וביקש מצירי הקונגרס להניח בו תרומות לרכישת קרקע בארץ-ישראל. את הרעיון לתרומה עממית, שתושם בתוך קופסה, העלה הפרופסור צבי הרמן שפירא כבר ב־1884, כאשר הציג קופסת פח לאיסוף מטבעות, "פושקע". הוא קרא לה "קופסת קרן קימת לישראל" וביקש מחבריו באסיפה של אגודת ציון לשלשל לתוכה מטבעות, שישימו לגאולתה של אדמת הארץ, וישוב יהודי יוכל לקום עליה.

שבועיים בדיוק לאחר ההכרזה על הקמת קרן קימת, בקונגרס הציוני החמישי ב־1901, שלח חיים קליינמן, פקיד בנק מהעיירה נדבורנה שבגליציה המזרחית, מכתב למערכת העיתון היהודי די וולט ובו הציע להתקין בכל בית יהודי קופסה הדומה לקופסת רבי מאיר בעל הנס, ועליה הכתובת "קרן לאומית". קליינמן ביקש ליצור קופסה חדשה, שתהיה ה"תרגום הציוני" של כל קופות הצדקה שבבתי הכנסת. "אני מציע אפוא", הוא כתב, "לאסוף בדרך זו תרומות לקרן הקימת".

יונה קרמניצקי, מנהלה הראשון של הקרן, הורה להזמין מאות קופסאות כאלה לצורך איסוף תרומות. בתחילה יוצרה הקופסה בווינה, ובגלל צבעה הכחול כונתה הקופסה הכחולה. אחת הקופסאות שיצאו מפס הייצור הראשון הועברה לחדר עבודתו של הרצל, והיא שמורה בחדרו במוזיאון בהר הרצל בירושלים. הקופסאות הופצו לכל קהילה יהודית, ובין שתי מלחמות העולם היו כמיליון קופסאות כאלה בבתים יהודיים. בעבור רבים, בישראל ובעולם, הקופסה של קרן קימת היא חלק בלתי נפרד מזיכרונות הילדות. היא הייתה תלויה בכל כיתה, ובכל יום שישי שולשלו לתוכה מטבעות אחדים.

לקרמניצקי ולראשי קרן קימת שבאו אחריו היה ברור שלקופסה הכחולה יש ערך חינוכי רב, לעתים ערך גדול יותר מהתרומות שנאספות בה. מנחם אוסישקין, יושב ראש קרן קימת בשנים 1922-1941, אמר ש"הפרוטה שהילד נותן או שהוא מאסף בשביל גאולת הקרקע אינה חשובה כשלעצמה... אבל חשובה היא כערך חינוכי: לא הילד הוא הנותן לקרן הקימת, כי אם היא נותנת לו... אחיזה ואידיאל מרומם לכל ימי חייו".

ב־1983 ניצבה קרן קימת מול ביקוש שיא של יותר מ־60 אלף קופסאות, ובידיעות אחרונות הופיעה הכותרת "אשרי המאמין - הקופסה הכחולה חוזרת!". במלאת 90 שנה לקרן קימת הוצגה בארץ תערוכת הקופסה הכחולה. אחת הקופסאות שהוצגו בה נמצאה בין החורבות של גטו ורשה. כמו כן הוצגו בתערוכה קופסאות עגולות, חומות, שחורות ולבנות. אחד מבולי קרן קימת הוא בול הקופסה הכחולה. בספח שלו נזכר שמו של יהושע פרידמן, מחבר השיר דונם פה, דונם שם - השיר שמילותיו הודפסו על הקופסה והמזוהה ביותר עם קרן קימת לישראל.

מוטה גור,

מפקד מטיבת ירושלים -

דיווח באכשירי הקשר מיד

לאחר שחרור הר הבית,

7 ביוני 1967

בחיפה, הג'מנסיה העברית בירושלים וג'מנסיה הרצליה בתל-אביב. דגניה, אם הקבוצות, קמה על אדמת קק"ל ובסיועה ★
 1911: יהושע חנקין רוכש בעבור קק"ל שטחי אדמה ראשונים בעמק יזרעאל. על אדמה במרכז העמק קם יישוב שיתופי

ואחרי כל אלה...

תמיד עם מעדר ביד ונעלי העבודה - תמיד הלב שלה שואף לאדמה • תמיד, מאז ההתחלה, זה ברור שארץ-ישראל - בשבילה - היא עמק בנשמה • וקדם כל, היא ידעה שכדי לפסע פסיעה ראשונה מכרחים לשוב להתאהב • וממרחקי הזמן והמקום צריך להכניס את ארץ-ישראל אל תוך חדרי הלב • ורק-אחר כך, בשמש החמה, לאחז בקלשון... להפך רגבים... לחפור גמה... • ולגעת מחדש - במגע כואב אך מלטף - בשורש האמה • את זה היא עשתה - והיא עושה, ולא פסקה... לא פוסקת... לא תפסיק... • וכל מגע הוא שדה פורח... כל ישוב הוא נקדה... וברצף ההיסטורי זה עדן, אולי, רק פסיק • אבל ברור שלא רק האדמה קמה לתחיה, בזכותה, אלא העם • שבשבילו היא סללה את הדרך חזרה הבייתה מהררי הגלות ומתפוצות הים • היא גאלה מרחבים ואחר-כך העבירה עליהם מחרשה ומתחה את צנורות המים • וקבעה בשבילו שמדת האדמה היא זו אשר קובעת את מדת השמים • היא נטעה לו עצים - ובעצם, נתנה לו שתיל, והוא נטע וגזם... חרש וקצר... זרע וקטף... • וכך, יחד, הביאו אביב לארץ-ישראל ודחקו את תמונות השממון והסתו ••

ובעצם, יחד הם עשו היסטוריה - היא סללה למדינה את הדרך ואת דרכי המדינה • במעשה ידיה קבעה את הגבולות וצירה לנוף מסגרת ותמונה • היא הפכה צהב לירק, ועל החום - ומתחתיו - פרשה רשת של קוים בכחל • והיתה האמן שאפר את הארץ בקומפוזיציה המפלאה של נגיעות המכחול • ובפסיפס הזה של פרדס ויער ושדה ודרכים, רק השיר מזכיר איך פעם "ימין ושמאל, רק חול וחול..." • ותמיד - כמו רואה אל מעבר לאפק וחוזה את העתיד - את הקרקע היא מכינה • כמו מרגישה בעצמותיה שהנה מי התהום נמלחים או גל של עליה ישטף את המדינה • והעיר זקוקה לראות של חמץ... לתלתלים של ירק מול עיניה... לשביל של טיול לרגליה... • אז היא כאן - הולכת בעקבות הצרף ומקימה, למען כלנו, את כל מפעליה • ופעם זה העמק... ואחר-כך החולה... והנגב והגליל... ופתחת שלום או הרי ירושלים... • ותמיד היא שם

- באַבֿק אוּ בַבֿץ... על הַחֶפְזִי... בַּעֲבֹדַת הַלֵּב, הַיָּדִים וְהַרְגָּלִים • נוֹתֶנֶת לַעַם יִשְׂרָאֵל וּלְמַדִּינַת יִשְׂרָאֵל רְצוּעוֹת וּמַרְבָּדִים שֶׁל טֶבַע • וּמַפְאֶרֶת עַל הַמַּפָּה הַיְשָׁנָה עוֹד אֵלֶּף נִקְדּוֹת שֶׁל נוֹף וְצֶבַע • כִּי בָרוּר לָהּ שִׁנְיָה לֹא רַק הַמַּרְאָה הַמְּלַבֵּב בְּעֵינַיִם... לֹא רַק מַנְגִּינַת הַצִּפּוֹרִים וְהַמַּיִם וְהַרוֹחַ... אֲלֹא בֵּית שְׁעוֹמֵד אֵיתָן, וְעֵתִידוֹ הַרְבֵּה יוֹתֵר בְּטוֹחַ ••

וְאַחֲרֵי כָל אֵלֶּה - אַחֲרֵי כָל אוֹתָהּ שִׁירַת הָעֲבֹדָה וְהַמַּעֲשִׂים • אַחֲרֵי שֶׁרְאִינוּ אִיהָ, כָּל פַּעַם מִחֻדָּשׁ, הִיא עוֹשֶׂה עַל-פְּנֵי הָאֶרֶץ - וְלֹאנְשִׁיָּה - נִפְלְאוֹת וְנִסִּים • אַחֲרֵי גְאֻלַּת הָעַמֶּק וְיִבוּשׁ הַבְּצוֹת וְחוֹמָה וּמִגְדָּל וּשְׁלֶשֶׁת הַמִּצְפִּים וְיִ"א הַנִּקְדּוֹת וְיַעֲוִיר הַפְּרוֹזְדוֹר • וְאַחֲרֵי מִבְּצַע סו"ס וְהַקִּמַּת הַמִּצְפּוֹרִים וְהַקִּמַּת הַמַּאֲגָרִים - וְכָל מָה שֶׁמִּתְרַגֵּם, בְּשִׁטָּח, לְמִים... לְאֹוִיר... לְצֹל... לְצִפּוֹר... • אַחֲרֵי קְלִיטַת הָעֲלִיּוֹת וּבְנִיַת הַבָּתִּים וְנִטְעִיַת יַעֲרוֹת וְעִדּוּר וְסִקּוּל הַשָּׂדוֹת • אֲפֹשֶׁר לוֹמַר שֶׁמַּדִּינַת יִשְׂרָאֵל לֹא הִיְתָה קִמָּה, אֲלוּ קָרוֹן קִימַת לֹא הִיְתָה כָּאֵן שְׁלִיחָה שֶׁל הָעָם - וְעוֹמֶדֶת לְצִדּוֹ ••

וְכֹאשֶׁר חוֹגְגִים עֲצֻמָּאוֹת לְמַדִּינָה שֶׁשְׁנוֹתֶיהָ הוֹלְכוֹת וְרַבּוֹת - עַד סוֹף כָּל הַדּוֹרוֹת... • וְכֹאשֶׁר יוֹצֵאִים אֶל הַמִּנְגֵּל אוֹ שָׂרִים אֶת שִׁירֵי הָאֶרֶץ מִסְבִּיב לְמַדּוֹרוֹת... • כֵּן, כֹּאשֶׁר דְּמַעוֹת הַגְּאֻהָ בְּעֵינַיִם מוֹל "אֶרֶץ צִיּוֹן יְרוּשָׁלַיִם..." וּמַעַל מִתְנוּסָס הַדָּגָל • וְכֹאשֶׁר יוֹרְדִים מִן הַכְּבִישׁ הַמַּהִיר אֶל תוֹךְ הַיַּעַר, וְהוֹלְכִים בְּשִׁבְלֵי הָאֶרֶץ בְּרָגֶל • רַק אִזּוֹ מְבִינִים שֶׁהִיא - קָרוֹן קִימַת לְיִשְׂרָאֵל - תְּמִיד נִמְצָאֵת כָּאֵן, עוֹד הַרְבֵּה לְפָנֵי הַמַּדִּינָה וְתְמִיד לְצִדָּה • מוֹשִׁיטָה יָד כְּשֶׁצָּרֶיהָ, וּמַפְסֶלֶת אֶת פְּנֵי הָאֶרֶץ בְּמַגַּע שֶׁל חֶסֶד... בְּאִמְנוּת... בְּמִדָּה... • וְתְמִיד תִּלְוֶה אֶת הַבִּנְיָן וְהַקִּדְמָה... תְּמִיד תִּתֵּן אֶת הַלֵּב - שְׁלֵהָ, וְשֶׁל הָעָם הַיְּהוּדִי כָּלוֹ • וְתְמִיד תִּהְיֶה כָּאֵן, עִם מַדִּינַת יִשְׂרָאֵל - בְּמִיחָד בְּשִׁבְלֵהּ ••

איזי מן

מי היה הנשיא
השני של
מדינת ישראל?

?

★ 1913: על פי החלטת הקונגרס הציוני ה־10, קק"ל פותחת במשא ומתן לרכישת אדמות בהר הצופים בירושלים להקמת האוניברסיטה העברית ★ 1915: מלחמת העולם הראשונה - היישובים שהוקמו בעזרת קק"ל ויושבים על אדמותיה מעבירים

לעלות לארץ הקדושה

כל מי שרוצה להיות יהודי באמת, חייב לנסוע לארץ-ישראל, ואם יש לו מניעות רבות צריך הוא לשבר את המניעות ולילך לשם, כי זה עיקר הניצחון במלחמה... אי-אפשר לבוא לארץ-ישראל כי אם על-ידי ייסורים...

יש שנדמה להם שרוצים ונכספים מאוד לבוא לארץ-ישראל - אם היו יכולים לנסוע לשם בהרחבה אבל לא בצער ודחק. ובאמת אין זה רצון שלם. כי מי שרוצה לבוא באמת לארץ-ישראל צריך לילך גם ברגל, כמו שאמר לאברהם: "לך לך" - לך דווקא... כל נסיעות שאני נוסע - אין אני נוסע אלא לארץ-ישראל...

רבי נחמן מברצלב

מצוות ירושת הארץ - לפני היתה ירושה זו בדרך מלחמה, והיום היא להשתדל לקנות את הארץ מיד בעליה, וכל כברת ארץ שנקנתה, הננו מקיימים המצווה של ירושה, והשנייה היא מצוות הישיבה בארץ ויישוב הארץ - ויישוב הארץ הוא: נטעת כרמים ופרדסים, בניין בתים וזריעת תבואה וירקות.

אחיי ורעיי, בני עמי, החביבים ויקרים לי כנפשי, אשר זכתם לעלות לארץ הקדושה ולקנות כברת-ארץ, וגם כבר נטעתם כרמים ובניתם עליה בתים - אשריכם ואשרי חלקכם, עולמכם תראו בחייכם, הנכם חופשיים מגלגלי המסחר, אשר הייתם אסורים לו בחבלי שווא...

רבי שמואל מוהליבר, 1884

שמואל מוהליבר (1824-1898) - רב יליד וילנה, ממבשרי הציונות, ממייסדי תנועת **חיבת ציון**, מאבות הציונות הדתית, מיוזמי תנועת **המזרחי**. על שמו קיבוץ גן שמואל והיישוב קריית שמואל.

הרעיון - רעיון ישן הוא. הלוא הוא: תקומת מדינת היהודים. ארץ-ישראל היא ארץ אבותינו אשר לא נשכחה לעולם. לזכרה יחרד לב עמנו ולשמעה יבואו רבים. כל איש מכם נושא עמו מעט מארץ הבחירה. על כן האמן אאמין כי יקום דור יהודים חדש ונפלא מן הארץ. המכבים יקומו לתחייה. אני חוזר על דברי הראשון: היהודים אשר ירצו, ישיגו את מדינתם. הגיעה השעה כי נהיה חופשיים על אדמתנו. אם תרצו - אין זו אגדה...

בנימין זאב הרצל

יצחק בן-צבי.

יצחק בן צבי כיהן בתפקיד
עליון באפריל 1963,
והוא בן 78. ליד מיטתו
היה מונח ספר תנ"ך.

עבודת ארץ-ישראל

הייתי קורא לכל מי שרוח לו, כי יבוא הנה לעבוד על אדמת ארץ-ישראל. לציון השבה לתחייה אין צורך ביהודים היושבים בחוץ-לארץ. רק את אלה היא נכונה לקבל בזרועות פתוחות - עובדים בעלי כישרון ומסורים, הנכונים, לשאת ולסבול הכול, שהם יעלו ויעבדו פה. זוהי העבודה הלאומית האמיתית הראויה לשם ציונות... תבוא העבודה ותחיה את התחייה...

א. ד. גורדון

אהרון דוד גורדון (1856-1922) - מנהיג רוחני, אידאולוג, ממנהיגיה של הציונות המעשית וממייסדיה של תנועת דת העבודה. השתקע בפתח תקווה, בראשון לציון ובגליל והיה לפועל חקלאי שכיר - עמל בעבודה ביום ועוסק בכתיבה הגותית בלילה. הוא ראה בעבודת האדמה ערך מקודש לא רק ליחיד אלא גם לכלל, והאמין שהיא אשר תחבר בין העם לארץ ותעניק לו צידוק לחייו בה. בתוך כך דגל בסיסמה: "ארץ ישראל נקנית בעבודה - ולא באש ולא בדם".

מידת השמים

המדה של השמים	גם אם נשברה טרשים...	מכאן אביב וריח
לא אור... לא כוכבים...	המדה הזאת, בתכלת	יצל עצי החרש
רק מרחק שמחשה	היא ראי האדמה	מכאן הכל צומח
תעמיק לשרשים	וגמה אחת של ילד	מכאן ועד מחר
המדה של השמים	על דרכים של נחמה.	מכאן - זאת הברכה
קמדת האדמה	מכאן הכל צומח	שבכל יום נראה זריחה.
גם אם היא היתה קשה	ומכה פה שרש	

איזי מן

השיר מבוסס על דברים שאמר חיים נחמן ביאליק ב-1927: "מידת השמים מעל לראשו של עם היא כמידת האדמה שמתחת לרגליו". ביאליק סיפר על דברים ששמע מפי פרופסור, אשר נשאל כמה אדמה צריך אדם כדי להרגיש שעמידתו בטוחה. הסבירו לו שאדם יכול להסתפק ב"כברת אדמה כדי עמידת כפות הרגליים", אבל הפרופסור הקשה ושאל מה קורה כאשר אדם עומד על הר או במקום גבוה אחר - "לכמה אדמה הוא זקוק שלא ירגיש חרדה ברגליו ובברכיו מפחד נפילה?". ביאליק השיב: "הוא צריך אדמה מלוא קומתו, שאם ייכשל ויפול, יהא בטוח על האדמה". וכאן הוסיף ואמר: "אני מתבונן בשטח הקרקע הנגאל על ידי קרן קימת, ואני שואל את עצמי: האם השטח הגאול הוא מלוא קומת עם ישראל והאם יש בו כדי להפיג את אימת הנפילה? ועל זה יש להשיב", הוא אמר, "לא! עם של 16 מיליון, בעל קומה גבוהה, עולמית, של אלף שנה - לעם הזה אין השטח הקטן שנגאל עד כה מספיק אפילו כדי להציג עליו את כף רגלו, ואני מברך את כולנו שנגיע לאותו היום שהאדמה תיגאל מלוא קומת עם ישראל".

התלם הראשון בפתח תקווה

לאחר הגשם רתמנו את השוורים ונצא לחרוש. יצאנו לשדה, מזרחה מרחוב פינסקר של עכשיו. השני היה ר' יהושע שטמפפר, אשר בתפסו במחרשה נתרגש ופרץ בבכי, ויאמר בערך כך: "אשרינו זכינו לכך, היותנו מהלכים אחרי התלם הראשון שחורשת מחרשה יהודית בארץ הנביאים, לאחר שנעדרנו מארץ אבותינו משך הגלות. ברוך שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה".

כולנו נרעדנו לשמע הדברים, וכשעינינו דומעות מהתרגשות ומשמחה, תפשונו חליפות את המחרשה מיד ליד בלהט ובדבקות של יהודים לספר התורה בהקפות של שמחת תורה. ככה חזרו ההקפות כמה וכמה פעמים ללא דיבורים נוספים...

יהודה ראב, ממייסדי פתח תקווה

התלם הראשון בפתח תקווה נחרש ב"ט בטבת תרל"ח¹⁸⁷⁸.
ב"ט בטבת תרס"ב, 29 בדצמבר 1901, הצביע הקונגרס הציוני החמישי על הקמת קרן קימת לישראל. בצירוף מקרים נדיר היה היום הזה ליום חג כפול - גם יום הולדתה של קרן קימת לישראל וגם יום התלם הראשון שחרשה ההתיישבות היהודית המחודשת בארץ-ישראל. אותו יום, בהפרש של 23 שנים - אבל חג אחד, חג לאדמתה של ארץ-ישראל. הרצל דחק בחברי הקונגרס להחליט ושאל: "הרוצים אתם שנתחיל את פעולת קרן קימת תיכף ומיד או לא?". רבים בקהל ענו לו בחיוב. מעודד מן התגובה העלה הרצל את ההצעה הקובעת, "כי הקרן היא רכוש העם היהודי כולו". חברי הקונגרס הצביעו, ובאולם הקזינו של באזל שררה דממה, כאילו כאן - ברגע הזה - נחרץ גורלה של ארץ-ישראל. כאשר הכריז הרצל את תוצאות ההצבעה - 105 קולות בעד, 82 קולות נגד -דהדו באולם מחיאות כפיים סוערות. בשעה שבע וארבעים דקות הכריז: "נוסדה הקרן הלאומית-יהודית".

שיר השירה

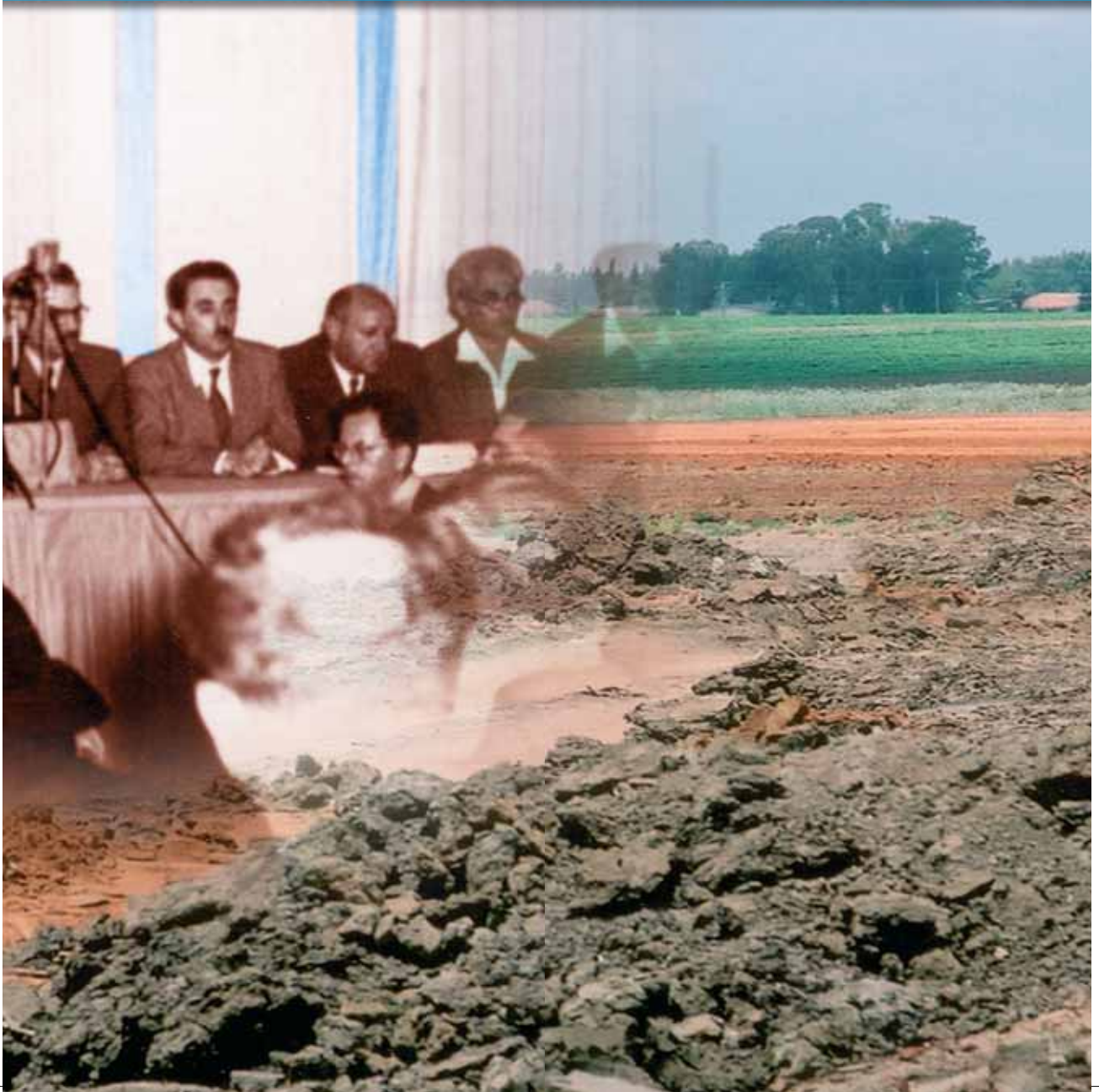
בלשונות רבות מספור דברנו
 וזה את זה
 כמעט בכלל שלא הפרנו
 ומקומות רבים מאוד עזבנו
 ורק מקום אחד רצינו ואהבנו
 ומקומות רבים מאוד עזבנו
 ואל הארץ אל הארץ באנו
 ונמשכת שירה
 מן המאה שעברה
 רחוקים כבר היוצאים
 אכרים וחלוצים
 שעמלו עבדו בפרך
 בלי לראות את סוף הדרך
 ועכשו עוברים אנחנו
 לא שקטנו ולא נחנו
 לא נמשיכו בלעדינו
 זוהי הרפתקת חיינו

מגטאות ומחנות הגחנו
 אל הבצות ואל הישימון הלכנו
 מקצות ערב מרוסיה ופולניה
 הדלקנו אור
 גם בדימונה גם בדגניה
 ומכל הגליות
 ועם כל הבעיות
 עם נוצר וארץ קמה
 ושפה אשר נרדמה
 שוב התחילה מתעוררת
 ומדברת ומדברת
 מסביב יהום הסער
 רב הקשי והצער
 אבל יש על מה לשמח
 יש עוד אמצץ יש עוד כוח

איה ישראל צומחת מסביבנו
 היא חזקה יותר מפל חסרונותינו
 וגם הנגב עוד יהיה פורח
 ועוד נדאג שהזקן יהיה שמח

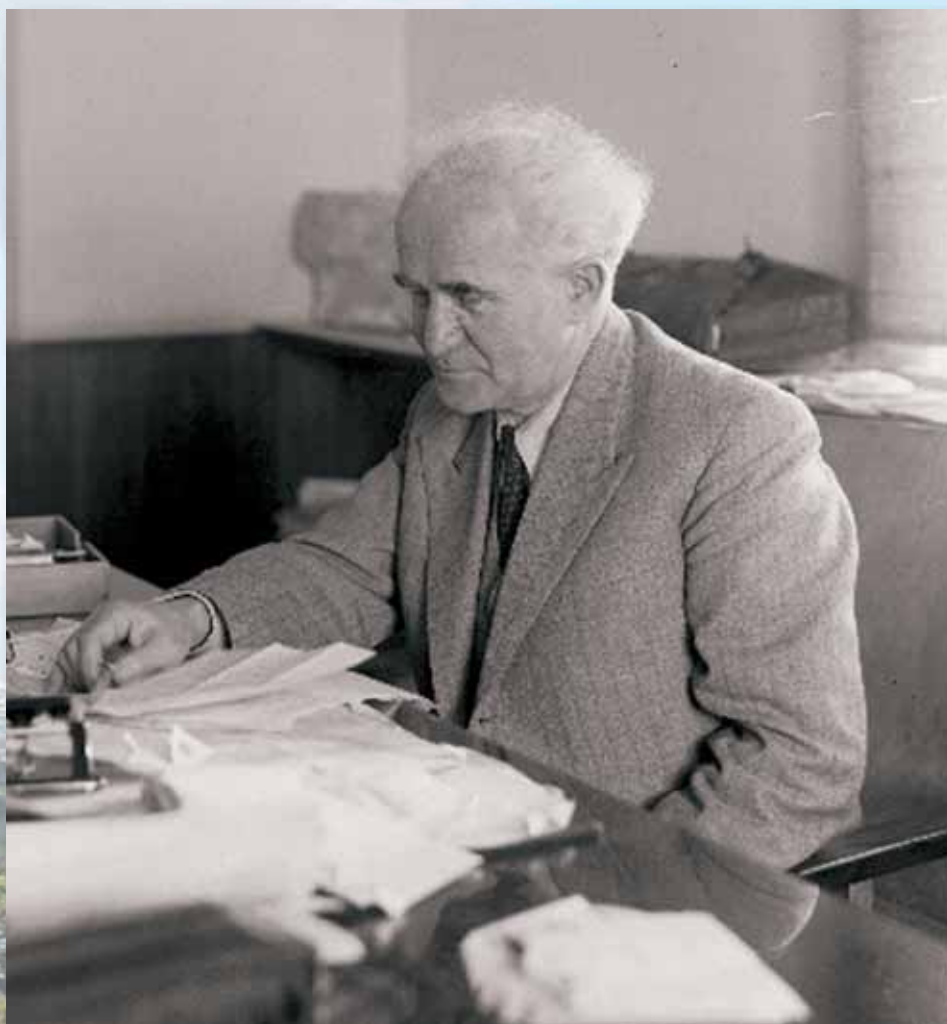
ונמשכת שירה...

מילים: עלי מוהר
 לחן: עממי

לפיכך התכנסנו...

סופרים למען קק"ל ★ 1926: חצי יובל ליקק"ל בסימן של תנופה בדכישת הקרקעות ★ 1927: תדומה של 309 אלף דולר
 מקנדה מאפשרת לרכוש את אדמות עמק חפר ★ 1928: ניטעים שני יערות גדולים - יער בלפור ויער משמר העמק ★

שירת
 המעשים

תש"ח - שנת פלאים זו, אולי שנת הפסגה בתולדותינו, נתנה לנו לא רק מדינה - אלא גם אדמה, שפע של אדמה ריקה ונטושה, שוממה ועזובה... ברכה גדולה ועצומה זו של שפעת אדמה, עלולה להתבזבז אם לא נצליח לחולל התיישבות רבת-ממדים בתנופה חלוצית גדולה. ותיקי החקלאות שלנו - הגיעה עכשיו שעתם הגדולה להדריך המוני העולים בעבודת האדמה, להפנותם לכפר ולהתיישבות חקלאית ולעמוד בראש מפעלי פיתוח בצפון ובדרום, על חוף הים וגבול הלבנון ובערבות הנגב. קול המדבר קורא למתיישבים - לעולים ולנוער...

לנגב נכוננו עלילות גדולות - והוא דורש תנופה חלוצית שלא ידענו עד כה. רק התיישבות המונית תנחיל לנו את הנגב, ורק הנוער החלוצי שיידע גם לבנות וגם להגן יעשה את המלאכה שתעמוד לעד. מדינת ישראל תיכון על קליטת עלייה-רבתי והתיישבות רבת ממדים ואדירת תנופה חלוצית, וגבולות המדינה יוצבו לא רק בכוח הצבא ובמאמצי נציגינו המדיניים, אלא ביכולתנו היוצרת...

דוד בן-גוריון
ראש הממשלה הראשון

חמישה באייר תש"ח

רשמי, יד ישראלית רועדת מהתרגשות... רשמי בראש דף תולדותינו החדש לדור ולדורות: ערב שבת, חמישה באייר, תש"ח... ביום זה דבר נפל בישראל והוא כה גדול... ויעבור הלב על גדותיו...

מה דמות נערוך לך, יום נישא בימים, ובמה נסמלך?... נרות שבת נעלה עם התקדש היום... והיו האורות האלה כולם לשלהבת מאור גדולה אחת, ראשיתו של אור נכסף אשר ניב ושם ניתן לו בתפילתנו הקדומה: אור חדש על ציון...

י. מתבונן
מתוך גיליונות, סיוון תש"ח

מה שנה הנוסף
של מערכת סיני,
1956?

משל הכסף

עֲפִים עַד בְּלִי קֶץ, נְזִירִים מִמְּרָגוֹעַ
וְנוֹטְפִים טְלָלִי נְעוּרִים עֲבָרִיִּים--
דָּם הַשָּׁנִים יִגְשׁוּ וְעָמְדוּ לְבָלִי נוֹעַ.
וְאֵין אוֹת אִם חַיִּים הֵם אוֹ אִם יְרוּיִים.

אִז תִּשְׁאֹל הָאָמָה, שְׁטוּפַת דָּמָע-
וּקְסָם.

וְאָמְרָה: מִי אַתָּם?
וְהַשָּׁנִים שׁוֹקְטִים, יַעֲנוּ לָהּ: אֲנַחְנוּ
מִגֶּשׁ הַכֶּסֶף
שֶׁעָלִיו לָךְ נִתְּנָה מְדִינַת הַיְּהוּדִים.

כֶּךְ יֹאמְרוּ: וְנִפְלֹו לְרַגְלָהּ עוֹטִי צֶל.
וְהַשָּׂאָר יִסְפֹּר בְּתוֹלְדוֹת יִשְׂרָאֵל.

נתן אלתרמן

פורסם ב**טור השביעי**, 19 בדצמבר -
שלושה שבועות לאחר ההצבעה הגורלית
בא"ם על הקמת מדינה יהודית (כ"ט
בנובמבר 1947), כאשר היה ברור שבקרוב
תוקם מדינה יהודית-עברית (השם **מדינת**
ישראל ניתן רק בעת ההכרזה על הקמת
המדינה). למחרת ההצבעה החלו פעולות
איבה נגד היישוב בארץ, ולמעשה החלה
מלחמת העצמאות. כאשר כתב אלתרמן
את השיר, כבר נפלו חללים ראשונים.

...וְהָאָרֶץ תִּשְׁקֹט. עֵין שְׁמַיִם
אוֹדְמַת
תַּעֲמַעֵם לְאֶטָה עַל גְּבוּלוֹת עֲשָׁנִים.
וְאָמָה תַּעֲמַד קְרוּעַת לֵב אֶף
נוֹשְׁמַת... -
לְקַבֵּל אֶת הַנֶּס הָאֶחָד אֵין שְׁנִי...

הִיא לְטָקְס תִּכּוֹן. הִיא תִּקּוֹם לְמוֹל סֶהַר
וְעָמְדָה, טָרָם יוֹם, עוֹטָה חָג וְאִימָה--
אִז מִנְגֵּד יִצְאוּ נַעֲרָה וְנָעַר
וְאֵט אֵט יִצְעָדוּ הֵם אֶל מוֹל הָאָמָה.

לּוֹבְשֵׁי חוֹל וְחִגּוֹר כִּבְדֵי נַעֲלִים
בְּנִתִּיב יִצְעָדוּ הֵם הַלּוֹךְ וְהַחֲרֹשׁ.
לֹא הִחְלִיפוּ בְּגָדָם לֹא מָחוּ עוֹד בְּמִים
אֶת עֲקֻבוֹת יוֹם הַפָּרֶךְ וְלִיל
קוֹ הָאֵשׁ.

מבצע קדש, שהחל ב-29 באוקטובר
1956. זה היה המבצע הצבאי הגדול
ביותר של ישראל מאז הקמת המדינה.
במרוצת שבועה יחסי לוחמה כבד צה"ל את
כל חצי האי סיני. כוחות צה"ל השתלטו
על חצי האי, שחננו מספר מצרים
את השיט למפרץ אילת

בית בודד, אדמה קדמית על אם הדרך לאנצוא

ב־1922 רכשה קרן קימת 150 דונם אדמה ליד צומת בית דגן. אחר כך נעשתה עסקה עם ערבי מיפו, והאדמות הוחלפו בתמורה לאדמה ליד נחלת יהודה. הערבי שקיבל את האדמה הסמוכה לצומת בית דגן נטע פרדס והקים בית. ב־1930 הוא מכר את האדמה ואת הבית ליהודי ששמו שוגרמן, אך כעבור כמה שנים הורע מצבו הכלכלי של הרוכש, וקרן קימת גאלה את המקום בפעם השנייה. את הבית עצמו היא החכירה ליהודי שהקים מפעל לייצור דיקטים.

בימי מלחמת העצמאות הפך הבית, בגלל מיקומו, לעמדה קדמית בהגנת עורק־התנועה בין ירושלים לתל־אביב. מחלקה של לוחמי ההגנה התבססה בו בסוף 1947 וחודשים אחדים נאחזה בו בעוז.

5/1/48 - קרב ראשון מתנהל ליד הבית... 19/2/48 - הערבים מגלגלים חבית חומר נפץ אל הבית, אבל לא הצליחו לפגוע בו ובלוחמים... 27/2/48 - שוב חבית נפץ מוטלת לעבר הבית... 13/3/48 - כנופיות ערביות תוקפות את הבית ונהדפות... 20/3/48 - הערבים מצליחים לפוצץ את הבית, אבל המגנים מתחפרים בתעלות שהכינו מבעוד מועד ומחזיקים מעמד עד להשלמת מבצע חמץ (המבצע לכיתור יפו) בסוף אפריל 1948... האדמה - והבית - נשארו בידיים יהודיות!

אלדי השמש

ילדי השמש והנשק
זו דרךם והיא נגשת
אל האדמה
בלי היד המחבקת
בלי לשמור על קו של שקט
אין לה נחמה.

ילדי האהל והפרח
כשצריך יוצאים לדרך
עם חגור מלא
אך קרובים אצל הבית
בין החרב והזית -
ושם נשאר הלב...

ילדי הפרי אשר בשער
כל אחד עודנו נער
כפריחת העץ
מהבקר, מהלילה,
הם שבילת שעולה לה
בין יונה לנץ.

הם לוחמים...
על גב הרקס או בעמק
טל שמים וגם גשם
צל ונוה-מדבר
כי תמיד בשפת הנחל
יש חלום אחד שנח על
חילי הבר.

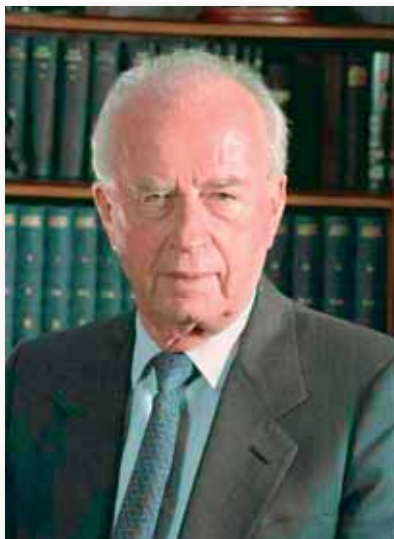
הם לוחמים
והם חולמים
שיום בִּהיר, סתם ככה...
התאנה תצל
בארץ-ישראל
על שפת הנחל.

הם לוחמים...

איזי מן

השיר נכתב לכבוד עשרות היאחזויות הנח"ל, שהפכו במרוצת השנים ליישובי קבע בספר הארץ (גבול רצועת עזה, עמק החולה, רמת הגולן, עמק הירדן והערבה). ראשון יישובי הנח"ל הוא נחל עוז. הוא הוקם ב־1951 אל מול עזה.

“

אין אנו בונים שערי ניצחון ואין לנו היכלות גבורה. אין כמונו היודעים כי מלחמות, אפילו הסתיימו בניצחון, הן מסע ארוך אל הכאב והשכול. הארץ הזו ידעה סבל רב במלחמות וביניהן, ופניה חרושי בקמטים של כאב.

שילמנו, ואנו מוסיפים לשלם, מחיר יקר תמורת הזכות לתקוע כאן יתד, לבנות כאן בית, ואיך אנו גומלים לאותה חבורה גדולה ומופלאה של נערים ונערות, ששילמו את המחיר היקר תמורת קיומנו כאן? אין תגמול.

המעט שאנו, החיים, יכולים לגמול לחברינו המתים הוא הזיכרון, ההולך אחריהם ואתנו.

יצחק רבין

“

בירה

ביער בירה, המשתרע על פני 20 אלף דונם מצפת לכיוון חצור הגלילית וראש פינה, שוכנת מצודה שהקימו בינואר 1945 אנשי הפלוגה הדתית של הפלמ"ח. הם עבדו בשירות קרן קימת ועסקו בהכשרת קרקע ובנטיעת יערות. בפברואר 1946 גילו הבריטים מחסן נשק שהחביאה יחידת פלמ"ח לאחר שנכשלה בפשיטה על הבסיס הבריטי בהר כנען. הבריטים אסרו את 32 החברים שהיו במקום, העבירו אותם לכלא עכו והשתלטו על המצודה. היישוב בארץ סער כולו בעקבות האירוע. שבועות אחדים אחר כך, בחצות הליל של י"א באדר, יום תל חי, עלו 3,000 איש עמוסי ציוד, ובהם חניכי תנועות הנוער שהיו בדרכם לתל חי, והקימו נקודה עברית חדשה, בירה ב'. הבריטים תקפו את המתיישבים, הרסו את המבנים שהוקמו ואסרו את 50 המגנים שהיו במקום. כאשר נודע הדבר, העפילו לבירה מאות מאנשי האזור והקימו את בירה בפעם השלישית. חסידי צפת ראו בפעולה הזאת פיקוח נפש ועלו במשאיות ביום השבת. הצבא הבריטי נאלץ לסגת והתיר למתיישבים להישאר במקום. במצודה הקימה קרן קימת מוזיאון המתעד את תולדות בירה.

דרכי גישה: מול הכניסה הצפונית לצפת או בדרך היוצאת מדרום למושב דלתון או בכביש סלול, שהופך לדרך עפר, כמאה מטר מצפון לצומת מחניים.

מן ההר אני לא

מן ההר הזה אני לא זז
לא יקחו אותי לשום מקום
אשאר -
אבק, או אש, או דם.
אם אפל - אני אמשיך לחלם
אם אפל, אז שוב הנני קם...

על ההר הזה אני נשאר
ומכאן אני שוב לא אנדד
לא מדבר,
אוקיגוס
או נהר.
אכן תכסה ראשי מחר -
על ההר הזה אני נשאר.

מילים: איזי מן

על-פי דברים שאמר
לוחם אלמוני בחטיבת
הראל בתש"ח. באחד מעיתוני
התקופה צוטט החייל, אוד מוצל מאש
שהגיע מהאונייה אל הקרבות לפריצת הדרך
לירושלים: "מן ההר הזה אני לא זז". דברים דומים
אמרו אימהות לילדים ראשונים במושבה זיכרון יעקב,
כאשר ניצבו מול קשיים של התחלה וראשוניות - אך סירבו לחזור
לגולה שהגיעו ממנה: "גם אם נכרסם אבנים, ממקומנו לא נזוז".

איזה פריוקט
תשתית ענק נחנך
ב-1964?

?

בהרי ירושלים ★ 1951: התחלת השלב הראשון של מפעל ייבוש החולה. במשך שבע שנים מיובש ומנוקז האגם ו-60 אלף דונם אדמה נוספים ליישובי הגליל המזרחי... בהרי ירושלים ניטע יער הנשיא, על שם הנשיא הראשון חיים ויצמן... נטיעות

והארץ נשבת

משנה לשנה את כואבת יותר כל מכה בעצמות ובלב • משנה לשנה הפצע לא נרפא, ונוספת מנה של יגון וכאב • משנה לשנה זה נראה שלנצח תאכלי חרב ובכל בקר תשכימי אל פני המלחמה • ולרגע - אפלו לרגע - קשה לך למצא פנה אחת של נחמה • משנה לשנה פנינו מצלקות יותר, כמו מבקשות להדמות לפני הנוף • ואנחנו מנסים להאחז בכנפה של התקנה - כדי ששוב מעל ראשינו תחלף ותדד אל החוף • משנה לשנה - ועוד אבנים לבנות וקרות מנחות מאחורי ברושים... בטורים... בשורות... • אבל היום, כשמביטים בהן, אחת-אחת... כשהעין קופאת מול השמות שבאותיות השורות • הן מדברות אליך - לוחשות וזועקות, והמלים חונקות בגרון • כי לא נסתם עוד הגולל על הקרב האחרון ••

הן אומרות לך: הנה, אנחנו כאן. נאחזות בך בנימי הדם... • נאחזות בך בצפרניים... כמו עץ שממשיך להעמיק שרשים למרות שענף ועוד ענף נגדם • אנחנו כאן, סימנים שנותנו מכל פצע שנשאר בך פתוח ומסרב להגליד • וממשיכות כמוך לספג את הדמעות, והבהק על פנינו - נר תמיד • אנחנו כאן, הן אומרות לך, וכמוך לא נזוז מפה... כמוך לא נעזב... • כי מתחתינו מנח המחיר, ואנחנו - אנחנו נשארו לגבות את החוב • ואלינו הלב בוכה כמו הים שבועט בחול ומכה כמו תף • ואנחנו מקשיבות - והלואי שיכלנו לומר לרוכנים עלינו מתי יבוא לזה סוף • אנחנו מנחות עליך בכל מקום... בכל פנה... • אבל השקט הנורא זועק את אותן מלים... את אותה קינה... ומי שמשפיל עיניו ומניח עלינו פרח ואבן קטנה • יודע כמה מסרנו כדי שתמצאי לך, לצדנו, מנוחה נכונה • וכמה זרים נקטפו והנחו, וכמה עפר נחפר ונעצרו... וכמה העפר מר

מדינת ישראל בחרה לציין את יום הזיכרון סמוך מאוד ליום העצמאות כדי להדגיש את הקשר המיוחד בין הכאב לבין השמחה ובין הדרך לעצמאות - שהיה לה מחיר דמים כבד - לעצמאות עצמה. מיד בתום יום הזיכרון, בשעות הערב, נערך בהר הרצל בירושלים טקס ממלכתי לפתיחת חגיגות העצמאות.

המוביל הארצי,

שנועד להעביר את

ההכרזת אנג'ל. הוא נחנך

ביוני 1964 לאחר שנים

של עבודה, שבמהלכן

נבנתה תחנת שאיבה

בכנרת, הונח צינור, נכרו

תעלות והוקמו תחנות

שאיבה לכל אורך הדרך.

• וכמה שתיקות שמענו... וכמה ידים קטנות לטפו אותנו... וכמה המגע שלנו כואב וקר... • הרי כל אחת מאתנו היא טביעת כף רגלך שלא נמחית מהסלע הלוהט... מהאדמה הטובענית... מהטרשים הפוצעים... • וכל אחת היתה יכולה להיות אבן המסד של חלקת האלהים • אבל כל אחת היא גלעד... כל אחת חותמת מעגל של חיים... ••

- - - כף הן אומרות לך היום. ואת, כמו כלנו, שותקת - ומרקינה ראש • כי מי כמוך יודעת מה קבלת, ומי מוטל לרגליך בין גזעי הברוש • את יודעת שהאבנים האלה - האבנים האלמות, ששותקות בדרך כלל • הן הארץ היפה והאמיצה, אבל הטורים הארכים והשורות הישרות לא ימלאו את החלל • את יודעת שהן, אותן שמדברות אליך, הן יד - יד שבה אנחנו אוהדים לרגע בשברים של חלום • והצפירה זועקת ביניהן ומתהדת אל תוך הלב: הנה... הנה... הנה... אולי "קרוב יום" • ואולי מחר... אולי מעבר לאפק... אולי עוד דור תגיע העת • והמדבר שמסביב יפרח, כי השרשרות יבצעו חריש, והחרב תהיה לאת • אבל עכשו האבנים האלה משרטטות את הנתיב הקשה שלך שמטפס בין תהומות לחלומות • ונמשך בין קול הנפץ ו"שמע ישראל" - לשדות מזהבים ומלבבים "אחרי מות" • את יודעת שבחרף בוכה הגשם - ובקנין קרני השמש מלטפות ומיבשות • ובאביב דם המכבים עולה כמנצח בשדות שבין הכבישים לחרשות • את יודעת - הן לוחשות לך - את יודעת שהלב כבד, וכמוהו כל אבן ואבן • ורק בזכות שקאלה הארץ פורחת, והארץ מלבבת, והארץ נושבת... ••

איזי מן

החוק העניק ליום הזיכרון צביון מיוחד, וקבע כי ייערכו בו אזכרות וטקסים קבועים - הדלקת נר זיכרון, השמעת צפירת דומייה ועוד.

תחילה הנציח יום הזיכרון את חללי מלחמת העצמאות, אך בשנות קיומה של מדינת ישראל החל היום לציין את הזיכרון הכללי לנופלים בכל מערכות

ישראל - מהנופלים בעת היציאה מחומות העיר העתיקה בירושלים ב־1860 (תר"כ) ועד הנופלים בימים אלו. ביום הזיכרון מדינת ישראל מתייחדת עם זכרם של אנשי המחתרות, הנופלים במאורעות הדמים, אנשי היישוב שנרתמו לסייע לבעלות הברית בעת מלחמת העולם השנייה וחללי פעולות הטרור - בארץ ומחוצה לה.

יום ההולדת של מדינת ישראל

טקס הכרזת המדינה היה אמור להיערך ביום סיום המנדט הבריטי בארץ-ישראל - חצות הלילה, ליל שבת 15 במאי 1948. כדי למנוע חילול שבת הוחלט להקדים את הכרזת המדינה ליום שישי - ה' באייר, 14 במאי. להחלטה על הכרזה רשמית על הקמת המדינה קדמו ימים של התלבטויות באשר לסכנות הצפויות בעקבות הכרזה כזו. למחרת ההכרזה, שבת 15 במאי 1948, פלשו צבאותיהן של חמש מדינות ערב לארץ, והחל השלב השני של מלחמת העצמאות.

טקס הכרזת המדינה נערך בשעה ארבע אחרי הצהריים במוזיאון תל-אביב (הישן) שברחוב רוטשילד, שעות אחדות לפני שהורד הדגל הבריטי מבנייני הממשלה הבריטית בארץ-ישראל. בישיבה נכחו חברי מועצת העם - חוץ מהחברים שלא הצליחו לצאת מירושלים הנצורה - וכן נציגי הסוכנות היהודית, ראשי המוסדות של התנועה הציונית, סופרים, אומנים ועיתונאים, חברי מועצת העיר תל-אביב ומפקדים בכירים בהגנה. מחוץ לאולם נאספו מאות אנשים, שהידיעה על הכרזת המדינה גונבה לאוזניהם.

דוד בן-גוריון קרא את מגילת העצמאות בחגיגות, וכאשר סיים, אמר: "נקבל את מגילת היסוד למדינה היהודית בעמידה". הקהל הנרגש קם על רגליו, והרב יהודה לייב פישמן בירך: "ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה..."

הטקס נמשך 32 דקות בלבד והסתיים בשירת התקווה.

במעמד הזה חתמו הנוכחים על מגילת העצמאות, אך למעשה הם חתמו על מגילת קלף ריקה, משום שלא היה די זמן לעצב את הנוסח הסופי על גבי הקלף. את נוסח המגילה קרא בן-גוריון מתוך נייר רגיל שנכרך בעטיפה כחולה.

הטקס הועבר בשידור חי ראשון של קול ישראל. מכיוון שמיקומו של הטקס ומועדו נשמרו בסוד אף שעות מעטות לפני שהחל, נאלצו מהנדסי קול ישראל להתארגן במהירות - אבל הצליחו להעביר את השידור בלי תקלות.

בסיום הטקס אמר בן-גוריון: "קמה מדינת ישראל. תמה הישיבה הזאת...". באותה שעה ממש, מחוץ לאולם, הדביקו אנשי הג"א (התגוננות אזרחית - גלגולו הקודם, הראשון, של פיקוד העורף) כרוזים המסבירים את דרכי ההתגוננות מפני הפצצות מן האוויר. "בבוקר התעוררה תלאיב לרעם הפצצות הראשונות", כתב יצחק זיורב - עיתונאי וחבר הדירקטוריון של קרן קימת לישראל - בספרו אין לי ארץ אחרת. "ידענו כי הגענו לשיא הסכנות ולשיא האפשרויות כאחד".

להתיישבות... ליד ירושלים מתחילות עבודות לנטיעת יער ירושלים ★ 1958: מסתיים מפעל ייבוש החולה ופיתוח אדמות האזור לחקלאות. יותר מ-60 אלף דונם של אדמה חקלאית נוספו ליישובי הסביבה ★ 1960: הכנסת מקבלת את חוק יסוד: מקרקעין

ההאטלה - בבית קרן קימת לישראל

בית קרן קימת לישראל ברחוב שפירא בתל-אביב (על-שמו של צבי הרמן שפירא, יוזם הקמת הקרן) זכה לארח את ישיבת מנהלת העם - ה"ממשלה" של המדינה שבדרך - שבה הוחלט להכריז על הקמת המדינה. הישיבה כונסה ב־12 במאי - יומיים בדיוק לפני ההכרזה - ובה הצביעו חברי ה"מנהלה" בעד הכרזה על עצמאותה של המדינה היהודית וקבעו את הנוסח הסופי של מגילת העצמאות.

כיום שוכן בבית מוזיאון לזכר חודש מאי 1948, ובקומה השנייה של הבניין אפשר לראות את שולחן הישיבות ששימש את הממשלה שבדרך. שלטים ועליהם שמותיהם של חברי מנהלת העם שהשתתפו בישיבה מונחים על השולחן.

קרן קימת לישראל

מנהלת העם

אל אביב, 11 במאי 1948
ב"י אייר ט"ו

א.ב.

הריני למודיעין כי הישיבה הנכבד
של מנהלת העם התקיימה ביום ד' אב,
12 במאי 1948, ג' אייר ט"ו, בשעה
3 אחר צ, באולם הקרן בקימת לישראל.

2. ר"ם אני מפזיז לך

(א) הצהר אקורה יסוד מדינת,

(ב) הצהר הכרזה העצמאות של
המדינה היהודית.

שמי המצטרף הנ"ל המפורסם לדיון
בישיבה הנכבד.

בכבוד רב,

מזכיר

ההכרזה - באוֹזיאון

לקראת ההכרזה על עצמאות המדינה התלבטו חברי מועצת העם היכן לערוך את טקס ההכרזה. בימים שקדמו לטקס עמדו על הפרק כמה אולמות: בית קרן קימת לישראל ברחוב שפירא (שבו התכנסה מועצת העם); אולם תיאטרון הבימה; בית הכנסת הגדול ברחוב אלנבי; בית הוועד הפועל של ההסתדרות (גם הוא ברחוב אלנבי) ואולם מוזיאון תל־אביב בשדרות רוטשילד.

בית קרן קימת נמצא לא מתאים לאירוע, משום שהאולם הגדול שבו לא היה יכול להכיל מספר רב של נכבדים ואורחים. בית הבימה לא נבחר מכמה סיבות - בין השאר מכיוון שהיה גדול מדי, ובעיצומם של ימי מלחמה הייתה סכנה בריכוזם של כאלף איש במקום אחד, וגם מתוך כוונה שלא לשוות לאירוע אופי של הצגה או מחזה. בית הכנסת הגדול לא התאים לרוחם של אנשי מפלגות הפועלים. בית ההסתדרות לא נראה לאנשי מפלגות הימין מקום ראוי להכרזת מדינה... נשאר אפוא רק האולם של מוזיאון תל־אביב (הישן).

מגילת 38א

בארץ-ישראל קם העם היהודי, בה עוצבה דמותו הרוחנית, הדתית והמדינית, בה חי חיי קוממיות ממלכתית, בה יצר נכסי תרבות לאומיים וכלל-אנושיים והוריש לעולם את ספר הספרים הנצחי. לאחר שהוגלה העם מארצו בכוח הזרוע, שמר לה אמונים בכל ארצות פזוריו, ולא חדל מתפילה ומתקווה לשוב לארצו ולחדש בתוכה את חירותי המדינית.

מתוך קשר היסטורי ומסורתי זה חתרו היהודים בכל דור לשוב ולהיאחז במולדתם העתיקה; ובדורות האחרונים שבו לארצם בהמונים, וחלוצים, מעפילים ומגינים הפריחו שממות, החיו שפתם העברית, בנו כפרים וערים, והקימו יישוב גדל והולך, השליט על משקו ותרבותו, שוחר שלום ומגן על עצמו, מביא ברכת הקידמה לכל תושבי הארץ ונושא נפשו לעצמאות ממלכתית.

בשנת תרנ"ז (1897): התכנס הקונגרס הציוני לקול קריאתו של הוגה חזון המדינה היהודית, תיאודור הרצל, והכריז על זכות העם היהודי לתקומה לאומית בארצו.

זכות זו הוכרה בהצהרת בלפור מיום ב' בנובמבר 1917 ואושרה במנדט מטעם חבר הלאומים, אשר נתן במיוחד תוקף בינלאומי לקשר ההיסטורי שבין העם היהודי לבין ארץ-ישראל ולזכות העם היהודי להקים מחדש את ביתו הלאומי.

השוואה שנתחוללה על עם ישראל בזמן האחרון, בה הוכרעו לטבח מיליונים יהודים באירופה, הוכיחה מחדש בעליל את ההכרה בפתרון בעיית העם היהודי מחוסר המולדת והעצמאות על-ידי חידוש המדינה היהודית בארץ-ישראל, אשר תפתח לרווחה את שעדי המולדת לכל יהודי ותעניק לעם היהודי מעמד של אומה שוות-זכויות בתוך משפחת העמים.

שארית הפלטה שניצלה מהטבח הנאצי האיום באירופה ויהודי ארצות אחרות לא חדלו להעפיל לארץ-ישראל, על אף כל קושי, מניעה וסכנה, ולא פסקו לתבוע את זכותם לחיי כבוד, חירות ועמל-ישרים במולדת עמם.

במלחמת-העולם השנייה תרם היישוב העברי בארץ את מלוא חלקו למאבק האומות השוחרות חירות ושלום נגד כוחות הרשע הנאצי, ובדם חייליו ובמאמצו המלחמתי קנה לו את הזכות להימנות עם העמים מייסדי ברית האומות המאוחדות.

ב־29 בנובמבר 1947 קיבלה עצרת האומות המאוחדות החלטה המחייבת הקמת מדינה יהודית בארץ-ישראל; העצרת תבעה מאת

תושבי ארץ-ישראל לאחוז בעצמם בכל הצעדים הנדרשים מצדם להם לביצוע ההחלטה. הכרה זו של האומות המאוחדות בזכות העם היהודי להקים את מדינתו אינה ניתנת להפקעה. זוהי זכותו הטבעית של העם היהודי להיות בכל עם ועם עומד ברשות עצמו במדינתו הריבונית.

לפיכך נתכנסו, אנו חברי מועצת העם, נציגי היישוב העברי והתנועה הציונית, ביום סיום המנדט הבריטי על ארץ-ישראל, ובתוקף זכותנו הטבעית וההיסטורית ועל יסוד החלטת עצרת האומות המאוחדות אנו מכריזים בזאת על הקמת מדינה יהודית בארץ-ישראל, היא מדינת-ישראל. אנו קובעים שהחל מרגע סיום המנדט, הלילה, אור ליום שבת ו' אייר תש"ח, 15 במאי 1948, ועד להקמת השלטונות הנבחרים והסדירים של המדינה בהתאם לחוקה שתקבע על-ידי האספה המכוננת הנבחרת לא יאוחר מ' 1 באוקטובר 1948 - תפעל מועצת העם כמועצת מדינה זמנית, ומוסד הביצוע שלה, מנהלת-העם, יהווה את הממשלה הזמנית של המדינה היהודית, אשר תיקרא בשם "ישראל".

מדינת-ישראל תהא פתוחה לעלייה יהודית ולקיבוץ גלויות; תשקוד על פיתוח הארץ לטובת כל תושביה, תהא מושתתת על יסודות החירות, הצדק והשלום לאור חזונו של נביאי ישראל; תקיים שוויון זכויות חברתי ומדיני גמור לכל אזרחיה בלי הבדל דת, גזע ומין; תבטיח חופש דת, מצפון, לשון, חינוך ותרבות; תשמור על המקומות הקדושים של כל הדתות; ותהיה נאמנה לעקרונותיה של מגילת האומות המאוחדות.

מדינת-ישראל תהא מוכנה לשתף פעולה עם המוסדות והנציגים של האומות המאוחדות בהגשמת החלטת העצרת מיום 29 בנובמבר 1947 ותפעל להקמת האחדות הכלכלית של ארץ-ישראל בשלמותה.

אנו קוראים לאומות המאוחדות לתת יד לעם היהודי בבניין מדינתו ולקבל את מדינת-ישראל לתוך משפחת העמים.

אנו קוראים - גם בתוך התקפת-הדמים הנערכת עלינו זה חודשים - לבני העם הערבי תושבי מדינת-ישראל, לשמור על השלום וליטול חלקם בבניין המדינה על יסוד אזרחות מלאה ושווה ועל יסוד נציגות מתאימה בכל מוסדותיה, הזמניים והקבועים.

אנו מושיטים יד שלום ושכנות טובה לכל המדינות השכנות ועמיהן, וקוראים להם לשיתוף פעולה ועזרה הדדית עם העם העברי העצמאי בארצו. מדינת-ישראל מוכנה לתרום חלקה במאמץ משותף לקידמת המזרח התיכון כולו.

אנו קוראים אל העם היהודי בכל התפוצות להתלכד סביב היישוב בעלייה ובבניין ולעמוד לימינו במערכה הגדולה על הגשמת שאיפת הדורות לגאולת ישראל. מתוך ביטחון בצור ישראל הננו חותמים בחתימת ידינו לעדות על הכרזה זו, במושב מועצת המדינה הזמנית על אדמת המולדת, בעיר תל-אביב, היום הזה, ערב שבת ה' אייר תש"ח, 14 במאי 1948.

נוסח ההכרזה התבסס על כמה טיוטות. בניסוח הטיוטות והנוסח הסופי היו שותפים פנחס רוזנבליט (רוזן) - לימים שר המשפטים הראשון - וזלמן שז"ר (רובשוב) - לימים שר החינוך ואחר-כך הנשיא השלישי של מדינת ישראל.

אתי אתם הסכם
האלום עם ירדן?

מועצת העם

מועצת העם הייתה המנהיגות הזמנית של היישוב היהודי בארץ-ישראל. היא הוקמה לאחר החלטת האומות המאוחדות על חלוקת ארץ-ישראל בכ"ט בנובמבר 1947. במועצת העם היו חברי הוועד הלאומי ונציגי הסוכנות היהודית. מיד לאחר ההכרזה על הקמת המדינה הייתה מועצת העם למועצת המדינה הזמנית.

המנדט הבריטי

ב-1922, חמש שנים לאחר שכבשה בריטניה את ארץ-ישראל מידי הטורקים במלחמת העולם הראשונה, היא קיבלה מנדט (יפוי כוח) מטעם חבר הלאומים (הארגון הבינלאומי שקדם לארגון האומות המאוחדות) לשלוט בארץ-ישראל. לצורך השלטון נקבע בארץ נציב עליון, והוא היה כפוף לשר המושבות בלונדון. עד לסיום המנדט הבריטי בארץ ישראל ב-15 במאי 1948 - כאשר הנציב האחרון עזב את ירושלים ואחר-כך את נמל חיפה - היו בארץ שישה נציבים עליונים.

מנהלת העם

מנהלת העם הייתה ה"ממשלה" של המדינה שבדרך - ה"ממשלה" שהובילה את פעולותיה הראשונות של המדינה החדשה. עם הקמת המדינה ב-14 במאי 1948 הייתה מועצת העם לממשלה הזמנית, וזו פעלה עד לבחירות הראשונות בינואר 1949. לאחר הבחירות הראשונות הייתה מועצת העם לכנסת, וזו נתנה אמון לממשלה הנבחרת הראשונה.

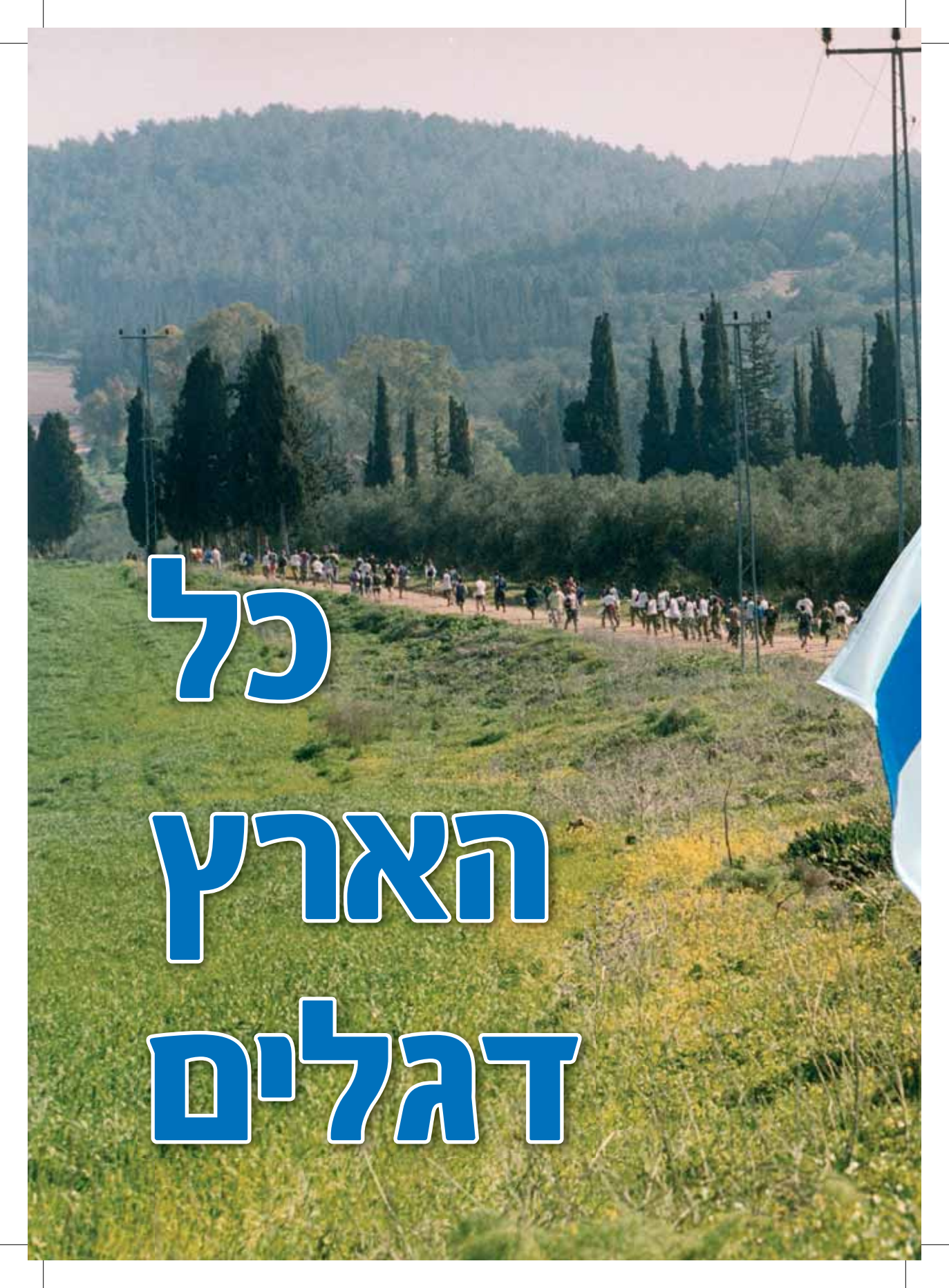
26 באוקטובר 1994.

ההסכם נחתם בטקס מרשים בעריבה
בנוכחות נשיא ארצות-הברית, ביל
קלינטון, ראש ממשלת ישראל, יצחק
רבין, ואוסטין מלך ירדן.

ראשונות ביער השלום שלדגלי העיר העתיקה בירושלים ★ 1969: קק"ל מפלסת את הדרך לחרמון... דרכים נפתחות גם בבקעת הירדן ובין גוש עציון לחבל עדולם ★ 1970: חניוני נופש ראשונים מוקמים בגליל, ביערות פרודודור ירושלים וביתר

A group of people is running on a dirt path that winds through a lush green field. In the background, there is a dense forest of tall, thin trees, and a large, forested hill rises in the distance. The sky is a pale, hazy blue. On the right side of the image, a portion of the Israeli flag is visible. The text "כל הארץ דגלים" is overlaid on the image in large, blue, outlined Hebrew letters.

כל הארץ דגלים

כל הארץ דגלים דגלים

כל הארץ דגלים דגלים
עם רוקד גלים גלים
עם שמח, טף צוהל -
חג היום לישראל.

מילים: רפאל ספורטה
לחן: עמנואל עמירן

לוחמי חטיבת הנגב מניפים את דגל ישראל לחוף ים סוף מיד לאחר שהגיעו למשטרת אום רשרש (היום אילת). את הדגל הם אלתרו באמצעות בד לבן, דיו ומגן דוד שנלקח מערכה לעזרה ראשונה, ומכאן שמו: דגל הדיו. הנפת הדגל בסיומו של אחרון המבצעים במלחמת העצמאות מסמלת את סופה של המלחמה הראשונה בתולדות המדינה.

המדינה היא המסגרת הממלכתית של האומה. בה מתגלים החירות, העצמאות והרצון הקיבוצי וההיסטורי של האומה.

הדגל של המדינה מסמל אחדות וקביעות היסטורית ומייחד זהותה. הדגל עומד מעל הממשלות המתחלפות ומעל הכוחות בתוך המדינה המתרוצצים בלי הרף. הדגל מגלם את היסוד המאחד, המלכד, הכללי, המשותף וההיסטורי שבמדינה ובאומה.

הדגל הציוני סימל את שאיפתה של האומה העברית נטולת המדינה - לחירות, לעצמאות ולשוויון ממלכתי במולדת... כחמישים שנה אחרי הולדת התנועה הציונית המדינית, עם פרסום מדינת היהודים של הרצל - הוקמה מדינת ישראל, ודגל המדינה יגלם מעכשיו לא שאיפה וחזון - אלא הוויה והתהוות היסטורית חיה וגדלה....

דוד בן-גוריון

ראש הממשלה ושר הביטחון הראשון של מדינת ישראל - וקודם לכן ממנהיגי הבולטים של היישוב בארץ-ישראל, ממקימי מפלגת **אחדות העבודה** בשנת 1919, ממייסדי **הסתדרות העובדים בארץ-ישראל** (הוא עמד בראשה בשנים 1921-1935). ב־1935 נתמנה ליושב-ראש **הסוכנות היהודית**, ובאפריל 1948 התמנה לראש **מנהלת העם** ומנהל ענייני הביטחון של היישוב.

איזה מטבח
היה נהוג בישראל
לפני השקל?

גלגוליו של הדגל

הדגל, בעל שני פסי תכלת על רקע לבן, הונף בפעם הראשונה בשנת 1884 בעת החגיגות לציון יום הולדתו ה-100 של משה מונטיפיורי. בעת ההנפה הוכרז ש"בפעם הראשונה גילינו לפני הקהל הרחב את צבעינו הלאומיים, כי רבים לא ידעו כי תכלת ולבן הם צבעי עמנו".

באותה שנה ממש הניף ישראל בלקינד, ראש חלוצי ביל"ו, דגל עברי בראשון לציון, המושבה שלימים הייתה לעיר, כאשר זו ציינה שלוש שנים לעלייתה על הקרקע. במכתב ששלח אז מהארץ לגולה תיאר את הכנת הדגל: "יריעת אריג לבנה: שתיים שתיים רצועות של תכלת משני קצותיה, דוגמת הטלית שלנו, ומגן דוד של תכלת באמצע".

בנימין זאב הרצל ראה חשיבות רבה ביצירת דגל לאומי. בספרו *מדינת היהודים* הציע דגל לבן ובו שבעה כוכבי זהב. "השדה הלבן יסמל את החיים החדשים, הטהורים. הכוכבים הם שבע שעות הזהב אשר לעבודת יומנו, כי בשם העבודה ידגלו היהודים ההולכים אל הארץ החדשה... בסימן העבודה ניכנס לארץ הבחירה".

הצעתו של הרצל לא התקבלה, ועל כן הציע מגן דוד, שבכל אחד מששת המשולשים שבקצותיו יימצא כוכב. כוכב שביעי יתנשא מעל למשולש העליון, ובתוך המגן דוד עצמו - אריה. דגלים כאלה, על-פי השרטוט הראשוני של חוזה המדינה, התנוססו על בית הקזינו בקזל שבשווייץ שבו התכנסו הקונגרסים הציוניים הראשונים - אבל הדגל הזה לא זכה להיות דגלה של התנועה הציונית ואחר-כך של מדינת ישראל.

דוד וולפסון, סגנו של הרצל, ואחר-כך הנשיא השני של ההסתדרות הציונית העולמית, הציע דגל אחר: "בפקודת מנהיגו הרצל באתי לבאזל כדי לעשות

האירה - שהייתה בשימוש מאז שנותיה הראשונות של המדינה באירה את היו 100 אצורות. לאצורות של האירה קדמו הפרוטטה והזרוע (מטבע שבמרכזה היה אור). השקל הראשון נכנס לשימוש בפברואר 1980, ואותו האליף השקל האדש (ש"ח) בספטמבר 1985. שוויו של השקל האדש היה אליף שקלים ישנים, והכנסתו לשימוש הייתה אלק ממדיניות הממשלה להילחם באינפלציה.

את ההכנות לקונגרס הציוני הראשון... באיזה דגל נקשט את אולם הקונגרס? מה הם צבעיו? הן דגל אין לנו... והנה הבהיק רעיון במוחי: הרי יש לנו דגל, לבן וכחול, בטלית אשר בה נתעטף בתפילתנו - טלית זו היא סמלנו. נוציא נא את הטלית מנרתיקה ונפרוש אותה לעיני ישראל ולעיני כל העמים. הזמנתי דגל כחול לבן ומגן דוד מצויר עליו..."

וולפסון לא ידע שכמה שנים קודם לכן, בעת תהלוכה שהייתה בבוסטון שבארצות-הברית לציון 400 שנה לגילוי אמריקה, הניפו יהודי העיר - אנשי תנועת בני ציון - דגל בצבעים דומים, אך במקום המגן דוד התנוססה במרכז הדגל המילה "ציון". בסופו של דבר ניצח דגלו של וולפסון והחל להתנופף בכינוסים יהודיים רבים בתחילתה של המאה העשרים. ב־1933 החליטו צירי הקונגרס הציוני שדגלו של וולפסון יהיה לדגל הלאומי - והתקווה להמנון הלאומי.

באוקטובר 1948 התכנסה מועצת המדינה הזמנית והכריזה על דגלה של מדינת ישראל: הדגל - 220 ס"מ אורכו, 160 ס"מ רוחבו. הרקע לבן ועליו שני פסי תכלת. 25 ס"מ רוחב הפס, הנטוי לכל אורכו של הדגל מצלע אל צלע. הפס העליון - במרחק של 15 ס"מ מצלע האורך העליונה. הפס התחתון - במרחק של 15 ס"מ מצלע האורך התחתונה. באמצעיתו של הרקע הלבן, בין שני פסי התכלת ובמרחק שווה משניהם - מגן דוד עשוי שישה פסי תכלת, 5.5 ס"מ רוחב האחד, המצטרפים לשני משולשים שווי צלעות, שבסיסיהם מקבילים לשני פסי התכלת.

על פי חוק מחויבים כל בתי הספר ומוסדות החינוך במדינה להניף את הדגל.

כחול ולבן

כחול ולבן זה צבע שלי. כחול ולבן צבעי אדמתי.	כחול ולבן, כמו שיר, כמו חלום. כחול ולבן תקנה לשלום.	כחול ולבן כחול ולבן זה צבע שלי כל ימי לעולם.	כחול ולבן לבי מזמר את: כחול ולבן...
כחול ולבן כחול ולבן זה צבע שלי כל ימי לעולם.	כחול ולבן כחול ולבן זה פלא ופלא	כחול ולבן כחול ולבן חרמון וננרת	כחול ולבן כחול ולבן כחול ולבן...

מילים ולחן: ישראל רשל

השיר היה להמנון **שלח את עמי** - המאבק לעלייתם של יהודי ברית המועצות בשנות ה־70 של המאה העשרים.

הדגל שלי

אני וגם הסבתא ישבנו פה בצותא על הספסל שבגנה וסבתא שוב חוזרת ושוב היא מספרת מה שהיה לפני המדינה:	מהמגדל הביטה ושרה עם כלם מפל הלב: הדגל שלי הוא כחול ולבן אתמול, היום וגם מחר הדגל שלי הוא כחול ולבן כמו הים והמדבר.	אני וגם הסבתא ישבנו פה בצותא על הספסל שבגנה	וסבתא שוב חוזרת ושוב היא מספרת מה שהיה לפני המדינה: אין ישובים בנתה היא מגדל גדר של תיל, ובלילות שמרה מפני אויב בדפנה וחניתה
--	--	---	--

מילים: יורם טהרלב לחן: אילנה אביטל

המנורה

מנורה וענפי זית,
שמן טוב ואור זהל -
אור בארץ, אור בבית
ושלום על ישראל...

מילים: רפאל ספורטה
לחן: עמנואל עמירן

הדיון בסמל המדינה החל ב־7 ביוני 1948.

על שולחנה של הממשלה הזמנית הועלו שתי הצעות לסמל: מנורה בעלת שבעה קנים - זכר למנורה שדלקה בבית המקדש - ואריה - סמל של ריבונות, כוח, עוצמה וגבורה. משה שרת (שרתוק) - ראש המחלקה המדינית של הסוכנות (1933-1948), שר החוץ הראשון של מדינת ישראל ולימים גם ראש הממשלה השני - הציע לשלב בסמל - משני צדי המנורה - עלי זית, סמל לכמיהה לשלום. שרת אמר עוד כי המנורה יכולה לשמש גם סמל חילוני וניטרלי, וכך - בפברואר 1949 - נקבעה המנורה לסמלה של המדינה. מועצת המדינה קיבלה את ההצעה שהוגשה לה, אשר כללה הסברים על חשיבותה של המנורה: המנורה שימשה בעיני רבים סמל יהודי מסורתי, סמל לעבר הלאומי ולמאבקי העם היהודי על חירותו וכן המשכיות מן העבר אל העתיד. לאחדים הייתה המנורה גם סמל חילוני - סמל של אור והצלחה שבאו לביטוי בהחזרתה של המנורה מן השעבוד אל העצמאות, מן הגולה אל ארץ האבות. המנורה עוטרָה משני צדדיה בשני ענפי זית - סמל לשלום ולשאיפה לשלום, ומתחתיה נכתבה המילה "ישראל".

ההמנון

גלגוליה של התקווה

המשורר נפתלי הרץ אימבר כתב את הטיטוה הראשונה של התקווה בעיר יאסי שב־רומניה בשנת תרל"ח-1878. שם השיר היה בתחילה *תקוותנו*. כעבור ארבע שנים הגיע אימבר לארץ ועבר בין המושבות העבריות - מושבות העלייה הראשונה - ובידיו מילות השיר. בשעות ערב, במושבות, היה נוהג לקרוא את המילים שכתב בגולה, ומדי פעם הוסיף בתים חדשים, עד שלבסוף היו בשיר תשעה בתים. את הנוסח הסופי קבע בחדר שבו התגורר בירושלים ופרסמו בספר שיריו הראשון, *ברקאי*.

אל השיר התלוותה המנגינה המוכרת שלו - מנגינה שסיפורים רבים נקשרו למקורותיה. לפי גרסתו של שמואל כהן, איש העלייה הראשונה, הוא שמע את המילים עוד ברומניה. בראשון לציון הוא שר את מילות השיר לפי מנגינת רועים עממית, *הרועה והשוורים*, שהביא ממרחבי השדות והיערות של ארץ הולדתו. גם הפועלים במושבה הסמוכה, רחובות, למדו את מילות השיר, ובזיכרונותיהם כתבו שכאשר הלכו לעבודתם, מדי יום ביומו, שרו את *התקווה*. ב-1898 הגיע בנימין זאב הרצל לארץ, ובני המושבה רחובות יצאו לקדם את פניו. תלמידה לבושה בתכלת ולבן הגישה לו זר פרחים - והחלה לשיר את התקווה. המנגינה שהביא עמו שמואל כהן דומה למנגינת הוולטבה (המוכרת גם כמולדבה) של המלחין הצ'כי בדז'יך סְמֵטְנָה - וגם לשיר עם שוודי. אפשר להניח שהמנגינה העממית נדדה ברחבי אירופה, ורבים זמזמו אותה - וקיבלו מחלקים שבה ושאוּבו ממנה השראה ליצירותיהם שלהם.

כעבור שנים אחדות - כאשר המילים והמנגינה היו לשיר מוכר בארץ-ישראל - חזרו המילים והמנגינה לאירופה, אל הקהילות היהודיות. ב-1894 יצא דוד שו"ב, ממייסדי ראש פינה שבגליל, לשליחות באירופה. בקולו קָערב השמיע שם את המילים שחוברו ברומניה וזכו לנוסח סופי בירושלים עם המנגינה הרומנית, או השוודית, עד שהחזן דוד פרידלנד מברסלאו רשם את תווי המנגינה - והחל להפיץ אותם ברחבי העולם היהודי. הקונגרס הציוני השישי, שנודע בשם *קונגרס אוגנדה* בשל ההצעה למצוא מקלט זמני ליהודים במזרח אפריקה, הסתיים בשירה של *התקווה* - וככל הנראה היה הכינוס היהודי הבינלאומי הראשון שנחתם בשירת *התקווה*, שיר שהיה מאז להמנונה של התנועה הציונית. מתנגדי ההצעה הבריטית לאמץ את אוגנדה למדינה יהודית העלו בקונגרס את השבועה היהודית "אם אשכחך ירושלים", וכך קיבלו מילות הכמיהה לארץ משמעות רבה יותר. בקונגרס הציוני ה"ח, שהתכנס ב־1933, נקבע השיר להמנונה של התנועה הציונית. את הנוסח האחרון והמוכר של מילות התקווה ערכו ישראל בלקינד, מרדכי לובמן ודוד יודילוביץ' מראשון לציון. גם יהודה-ליב מטמון-כהן מראשון לציון הכניס כמה שינויים,

27 שנים לאחר שאימבר כתב את מילות השיר המקורי. את המילים "לשוב לארץ אבותינו / לעיר בה דוד חנה", החליף במילים המסיימות כיום את ההמנון הלאומי: "להיות עם חופשי בארצנו / ארץ ציון ירושלים". עוד שינוי שהכניס: הוא החליף את צמד המילים "התקווה הנושנה", שהופיעו בגרסה המקורית של אימבר, במילים: "התקווה בת שנות אלפיים".

רק ב־1994 ואחר־כך בשנת 2004 קבעה הכנסת - כחלק מחוק הדגל, הסמל וההמנון - כי התקווה היא ההמנון הלאומי.

כל עוד נטפי דם בעורקינו
ברצוא ושוב יזלו,
ועלי קברות אבותינו
עוד אגלי טל יפלו

כל עוד רגש אהבת הלאם
בלב היהודי פועם,
עוד נוכל קוות גם היום
כי עוד ירחמנו אל זועם.

שמעו, אחי, בארצות נודי
את קול אחד חוזנינו:
כי רק עם אחרון היהודים
גם אחרית תקוננו!

נפתלי הרץ אימבר
הגרסה המקורית -
ירושלים, 1886

כל עוד דמעות מעינינו
יזלו כגשם נדבות,
ורבבות מבני עמנו
עוד הולכים על קברי אבות

כל עוד חומת מחמדנו
לעינינו מופעת,
ועל חרבן מקדשנו
עין אחת עוד דומעת

כל עוד מי הידון בגאון
מלוא גדותיו יזלו,
ולים כנרת בשאון
בקול המלה יפלו

כל עוד שם עלי דרכים
שער זפת שאיה,
ובין חרבות ירושלים
עוד בת ציון בוכיה.

כל עוד דמעות טהורות
מעין בת עמי נוזלות,
ולבכות לציון בראש אשמורות
עוד תקום ברחצי הלילות.

כל עוד בלבב פנימה
נפש יהודי הומיה,
ולפאתי מזרח קדימה
עין לציון צופיה;
עוד לא אבדה תקוננו,
התקנה בת שנות אלפים,
להיות עם חפשי בארצנו
ארץ ציון וירושלים.

כל עוד בלבב פנימה
נפש יהודי הומיה,
ולפאתי מזרח קדימה
עין לציון צופיה

עוד לא אבדה תקוננו,
התקנה הנושנה:
לשוב לארץ אבותינו,
לעיר בה דוד חנה.

מהו מצבנו?

ארץ ציון וירושלים

קפסָה כְּחֵלָה וְכוּבַע
וְעֵמֶק שֶׁל פֶּסְטָל
עָנָן יוֹשֵׁב בְּגִבֵּה
וְיָם הוֹלֵךְ בְּטֹל
סִנְדֵּל, פִּינְג'וֹאֵן וְחָקִי
הָאָרֶץ הַטּוֹבָה
תִּבְכֶּה אוֹ שֶׁתִּצְחַק הִיא?
יִזְרַח הַיּוֹם הַבֶּא?

גִּפְנִים וְשִׁמּוֹן זֵית
הַחוּף וְהַמְדָּבָר
נִתֵּת לִי אֹר וּבִיטָה
וּמִתֵּק שֶׁל צֶבֶר
אֶךְ אֵיךְ אוֹכֵל לִשְׂכַח
אֵת כָּל מָה שֶׁלִּקְחָתָּ?
וּמִי יִתֵּן לִי כּוֹחַ
לִתֵּת, כְּמוֹ שֶׁאֵתָּה?

אָרֶץ צִיּוֹן יְרוּשָׁלַיִם
יְהִיָּה מָה שֶׁהִיא
אֲנִי עוֹד שָׂר עֲלֶיךָ
בְּנֶפֶשׁ הוֹמִיָּה
אָרֶץ צִיּוֹן יְרוּשָׁלַיִם
אֲנִי אוֹהֵב עֲדִין
לֹא קֵל, לֹא קֵל אֶתָּךְ
אֲבָל קֶשֶׁה לִי בִלְעָדֶיךָ

הַשֶּׁמֶשׁ וְהָאֶרֶן
הַנֶּעֱלָ הַגְּבוּהָה
וְכָל כּוֹכְבֵי הָאֹר הֵם
רְאִי שֶׁל הַדְּמָעָה
וּמִי יֹאִיר בְּלִילָה
עַל עֲנָנֵי הַדָּם?
וּמָה יְהִיָּה כָּאֵן הַלְּאָה?
הָאֵין זֶה אֲגֻדָּה?

אָרֶץ צִיּוֹן יְרוּשָׁלַיִם...
תּוֹצֵרֶת שֶׁל הָאָרֶץ
הַשִּׁישׁ וְהַחֹל
בְּמַעֲלָה הָהָר - עֵץ
לְצִמְחָ שׁוֹב יָכֹל
הַמְדוּנָה, הַהוֹרָה,
רַעוּת וְאַשְׁתְּמִיד
הָאֵם נְבִיט אַחוּרָה?
מִתִּי נִרְאָה עֵתִיד?

אָרֶץ צִיּוֹן יְרוּשָׁלַיִם...
מילים: איזי מן

אם אשכנח (ציון תחתי)

צִיּוֹן תַּמְתִּי, צִיּוֹן חֲמֻדָּתִי
לִךְ נִפְשִׁי מִרְחוֹק הוֹמִיָּה
תִּשְׁכַּח יְמֵינִי אִם אֶשְׁכַּחַךְ יִפְתִּי
עַד תֵּאָטֵר בּוֹר קִבְרִי עָלֵי פִּיָּה.

לֹא אֶשְׁכַּחְךָ, צִיּוֹן חֲמֻדָּתִי
אֵת, כָּל עוֹד אַחִי, תּוֹחֵלֶתִי וְשִׁבְרִי
וְעַתָּה כִּי אֲמוּתָהּ, בְּךָ תִּמְיֵד, יִפְתִּי
תִּהְיֶינָה שְׂפָתוֹתַי דּוֹבְבוֹת בְּקִבְרִי

מילים: מנחם מנדל דוליצקי
לחן: עממי

מבצע אשאי להעלאת יהודים מאתיופיה,
1984-1985. ביואר 1985 נמשך
המבצע הדראטי, שנמשך חודשים
אחדים, ובו הובאו לארץ יותר מ-6,000
יהודים. שש שנים אחר-כך, ב-1991,
נערך מבצע שלמה, שבו הועלו לארץ 14
אלף יהודים נוספים מאתיופיה ברכבת
אווירית של 36 מטוסי איל האוויר ואל
אל. זה היה מספר העולים הגדול ביותר
שהגיעו לארץ ביום אחד.

פה בארץ אחדת אבות

שירו שיר שיר שיר
גלו גיל גיל גיל
כָּבֶד הַנָּצוּ נָצִימִים.

נירו ניר ניר ניר
שירו שיר שיר שיר
גלו גיל גיל גיל
עוֹד יָבוֹאוּ זָרְעוֹנִים.

פה בָּאָרֶץ חֲמֵדַת אֲבוֹת
תִּתְגַּשְׁמֶנָה כָּל הַתְּקוּוֹת
פֶּה נִחְיָה וּפֶה נָצַר,
חַיֵּי אֲשֶׁר חַיֵּי דָרוֹר.

פה תִּהְיֶה הַשְׂכִּינָה שׁוֹרָה
פֶּה תִּפְרָח גַּם שְׁפַת הַתּוֹרָה.
נירו ניר ניר ניר

מילים: ישראל דושמן

זממת התקווה

מתוך שבת נחג, מתוך חסדי שלום
מתוך פסוק אשר עובר לפני תבנה
משם אשר חקוק על-פני המצבה
מתוך אותה דממה, מתוך כל כאבה -

צומחת התקנה

מתוך שירי הלל, שירי האהבה
כל חרוזי הבכות, מלות האשכבה
מתוך העקבות על דרך עצובה
מתוך כל ה"זכר", כמו עץ בערבה -

צומחת התקנה

מתוך גלי הים, מתוך רסיס אדנה
מתוך סלעי גרניט, מתוך שדות התנובה
מתוך הארץ ששוב לא יטל זינה
מתוך באר חיים, מתוך החרבה -

צומחת התקנה

איזי מן

מתוך האדמה הזאת העצובה
מתוך תפלת הטל על ארץ אהובה
מתוך העץ אשר בכה את העלوه
מתוך האש, מתוך האור שלא כבה -

צומחת התקנה

מתוך הנדירים, מפל מלה כתובה
מתוך כף זכות אחת, מתוך הרבה חובה
מתוך הנעורים שלא הגיעו לשיבה
מתוך החלומות, מתוך הגאונה -

צומחת התקנה

מתוך השאלות שאין להן תשובה
מתוך ימי השמש והאהבה
מתוך סופות החול וגשם נדבה
מתוך קאב אשר סוחף אל הקרבה -

צומחת התקנה

אין לי ארץ אחרת

אין לי ארץ אחרת
 גם אם אצמתי בוערת
 רק מלה בעברית חודרת
 אל עורקי אל נשמת
 בגוף כואב
 בלב רעב
 כאן הוא ביתי.

לא אשתק כפי ארצי
 שנתה את פניה
 לא אותה לה אזכיר לה
 ואשיר כאן באזניה
 עד שתפקח את עיניה.

מילים: אהוד מנור – לחן: קורין אלאל

התקווה שלי...

התקווה שלי שונה, אחרת...

אבא נאימא וסבא וסבתא התפללו שיום יבא ותקום מדינה ליהודים.
שעם ישראל יישב בחוף המבטחים - בארצו שלו, בארץ האבות והתקוות.
סבא שלי התפלל כל יום ופניו מזרח, גם כאשר רכבת אטומה - בלי
אוויר, בלי אור - הסיצה אותו ואת בני העיירה שלו מזרח, מזרח
פולין, אל מדינות ההשמדה. בכל יום, שנראה היה לו יומן האחרון, חלם
שהיה לעם היהודי בית משלו, שלטון משלו וצבא משלו. החלום שלו
התגשם, והוא זכה להפיץ לחופי הארץ - נאלו כבר היו פתוחים לקבל
את פניו...

אימא נאבא כבר נולדו בארץ, והיו להם תקוות שונות. הם קיוו כל-כך
שיום יבא, וינות השלום תפרוס כנף עלינו. שהמשטח תברח, ונחל האש
נראה רק עננים וציפורים וירח וכוכבים - ולא עשן מתוך המלחמות. הם
קיוו כל-כך שאני לא אצטרק לצאת, כוהם, מלחמות. הם קיוו שאני
לא אאבד חברים, כוו שהם שכלו חברים בקרב. הם קיוו כל-כך...

אני מקווה, כוהם. אני מקווה שלא יהיו עוד מלחמות. שיש סביב
לפולין ונאבא, ונאבא יד, ונאבא אצל שכנינו, והם - אצלנו. אני מתפלל
לאלוהי מדינת ישראל - שתהיה חזקה לעמוד מול כל אויביה... מול
כל שונאיה... מול כל חילוקי הדעות בה... מול כל הקשיים הרבים...

ובצבא, זאת אותה תקווה. תקווה לטוב... תקווה לנחמה... כאשר לא
הייתה מדינה משלנו, התקווה הגדולה הייתה שתקום. וכאשר היא קמה,
התקווה נמשכת שתחזק ותתגבר... שתדע למצוא דרכים של שלום...
שתדע לחבר בין כל בני ישראל... שתדע ימים טובים ומלאה...

איזי מן

על פי דברים של ילד בן 10.
את הדברים אמר בתוכנית טלוויזיה, ערב יום העצמאות תשס"ד

שיר האירות

(פנינו אל השמש העולה)

פנינו אל השמש העולה,
דרכנו שוב פונה מזרחה.
אנו צופים לקראת שעה גדולה,
זקוף הראש נפשנו עוד לא שחה.
אנו צופים לקראת שעה גדולה,
זקוף הראש נפשנו עוד לא שחה.

חוצבים אנו גורל ביד רמה,
נושאים בלב תקנה יוקדת.
אנו זוכרים כי יש לנו אמה,
אנו יודעים כי יש לנו מולדת.
אנו זוכרים כי יש לנו אמה,
אנו יודעים כי יש לנו מולדת.

הולכים אנו לקץ של הנכר,
חלום חרות יחדו נגשימה.
אנו דוגלים בעז בשם מחר,
וטור אל טור נלך תמיד קדימה!
אנו דוגלים בעז בשם מחר,
וטור אל טור נלך תמיד קדימה!

מילים: יצחק שנהר

לחן: דניאל סמבורסק

לא נצור

לנו קוראים המרחקים
הפתוחים הארזים
ההרים, העמקים
לא נעצר.
זו הריצה שאין לה סוף
אין לה בית אין לה חוף
לא להגיע רק לשאף
לא לעצר.

ארץ גדולה ורבה
אין לנו בה רגע מנוח
לנו קורא המרחב
האפק הבהיר.
ארץ גדולה ורבה
ועל גבה אלף שנותיה
לנו קורא המרחב
לבנו עוד צעיר.

אין לנו רגע לחלם
לא בלילה לא ביום
רק לנוע ולנשם
לא לעצר.

באפלה, בסערה,
גם בטוב, גם ברע
אם התחלנו אין ברירה
לא נעצר.

ארץ גדולה ורבה...

לא יעצרנו הקאב
לא הלהט הצורב
כל עוד פועם בנו הלב
לא נעצר.

ארץ גדולה ורבה...

מילים: יורם טהרלב – לחן: נורית הירש

קק"ל עוסקת בשיקומם של עדוצי נחלים... חונכת את פארק לביש באשדוד ואת גני חוגה בעמק בית שאן... ממשלת ישראל מאשרת את תוכנית המיתאד האדצית ליעד ולייעוד. קק"ל מופקדת על ביצוע התוכנית... מפעל נגב של צמיחה יוצא לדך...

שירת
המעשים

יום העצמאות ה' באייר

איך נציין את יום העצמאות?

כבר בשנה הראשונה למדינה דנה הכנסת באופיו של יום העצמאות ובדרך - הלאומית והרשמית - לציין בכל שנה את יום הולדתה של מדינת ישראל. פרופ' בן-ציון דינור, היסטוריון וחבר כנסת, ציין שכל אחד מחגי ישראל מאופיין בזיכרון, ברעיון ובסמל - ומצא שכל אלו קיימים גם ביום חגה של המדינה: הזיכרון הוא ניצחונה של מדינת ישראל על אויביה. הרעיון שבבסיס ההקמה של המדינה - ובבסיס הזיכרון - הוא חידוש הריבונות של עם ישראל בארץ-ישראל ותקומת העם בארצו. הסמל הוא הדגל, שמורד לחצי התורן ביום הזיכרון לחללי מערכות ישראל, מועלה לראשו בעת ההכרזה על תחילת חגיגות יום העצמאות ומתנופף בגאווה ברוחות אייר.

בעקבות הדיונים האלה קיבלה הכנסת את חוק יום העצמאות, ולפיו ה' באייר - היום שבו הוכרזה המדינה - הוא יום העצמאות. כמו כן נקבע בחוק שיום העצמאות יהיה יום שבתון, כמו כל חגי ישראל, אבל לא נקבעו בחוק מנהגיו, סמליו וטקסיו של היום הזה. בשנים הראשונות, בעקבות יוזמות של הממשלה והכנסת, נוצקו התכנים ליום החג של ישראל, ונקבעו כמה טקסים שהיו למסורת קבועה הקשורה אליו. ביום העצמאות השלישי נקבע שיום החג יתחיל בטקס הדלקת משואות, המסיים את אירועי יום הזיכרון ופותח את חגיגות העצמאות, ושיום העצמאות יסתיים דרך קבע בטקס הענקת פרסי ישראל לאנשי רוח ומעשה שתורמו לקידומה של המדינה ולהאדרת שמה. בשנים הראשונות התאפיין יום העצמאות במפגנים צבאיים - בדרך כלל בתל-אביב או בירושלים - אבל אלו בוטלו במרוצת השנים. כל שנותר מהמפגנים הוא מטס שחיל האוויר עורך בשמי ישראל.

אירוע אחר שהיה למסורת ביום העצמאות הוא חידון התנ"ך העולמי לנוער. החידון נערך בכל שנה בבוקרו של יום העצמאות. נשיא המדינה מעניק, גם כן בבוקר יום העצמאות, אותות הוקרה ל-120 חיילים וקצינים מצטיינים. בערב החג נפתחות במות בידור ברחבי הארץ, ובמקומות רבים השמים מתכסים בשלל צבעיהם של זיקוקי דינור. במרוצת השנים היה פטיש הפלסטיק לאחד מסמליו של יום העצמאות... ועוד מאפיין של ערב יום העצמאות: ערבי שירה בציבור ושיבה סביב למדורה. בחג עצמו עולה ריח העשן - ריח המנגלים...

גם מחנות צה"ל נפתחים לציבור הרחב, וכך הציבור זוכה למפגש עם טנקים, מטוסים וספינות.

הלל

הרבנות הראשית לישראל קבעה נוסחי תפילה מיוחדים ליום העצמאות. בליל יום העצמאות ובבוקר החג נאמרות בבית הכנסת תפילות מיוחדות. לעתים נשמעת בתפילות האלה תקיעת שופר. התפילות מבוססות על התפיסה היהודית שביום העצמאות - כמו בכל חג מחגי ישראל - יש להודות לה' על חסדו.

התפילות המיוחדות ליום העצמאות כוללות מזמורי הלל (מתוך ספר תהלים) וכן קריאה בתורה ליום העצמאות (מתוך ספר דברים) והפטרה מיוחדת המסתיימת בפסוק "צֶהְלִי וְלִנִּי, יוֹשֶׁבֶת צִיּוֹן: כִּי־גָדוֹל בְּקִרְבָּךְ, קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל" (ישעיהו יב ו). כמו כן אומרים תפילה לשלום המדינה ותפילת מי שברוך לשלומם של חיילי צה"ל. בבתי כנסת רבים נוהגים להוסיף לתפילת יום העצמאות את פרק קכו בתהלים - "שיר המעלות בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחולמים" - ולשיר אותו על-פי מנגינת התקווה. לאחר הקמת המדינה הועלתה הצעה להפוך את מילות הפרק הזה להמנונה הלאומי של ישראל.

שיר המעלות

שִׁיר הַמַּעְלֹת
בְּשׁוּב אֲדָנִי
אֶת שִׁיבַת צִיּוֹן
הֵינּוּ כְּחוֹלָמִים.
אֲזַי מֵלֵא שׁוֹחֵק פִּינוּ
וּלְשׁוֹנֵנוּ רָנָה.
אֲזַי יֵאמְרוּ, יֵאמְרוּ בְּגוֹיִם
הַגִּדִיל אֲדָנִי לַעֲשׂוֹת עִם אֱלֹהֵי,
הַגִּדִיל אֲדָנִי לַעֲשׂוֹת עִמָּנוּ
הֵינּוּ שְׂמֵחִים.

שׁוֹבָה אֲדָנִי אֶת שְׁבִיתָנוּ
כְּאִפְיָקִים בְּנֶגֶב,
הַזֹּרְעִים בְּדִמְעָה
בְּרֶנָּה יִקְצְרוּ,
הַלֵּךְ יֵלֵךְ וּבָכָה
נוֹשֵׂא מִשָּׁף הַזֶּרַע
בֹּא יְבוֹא בְּרֶנָּה
נוֹשֵׂא אֶלְמוֹתָיו.

מילים: מתוך ספר תהלים
לחן: יוס'ה רוזנבלט

תפילה לשלום האדינה

אבינו שבשמים, צור ישראל וגואלו, ברח את מדינת ישראל, ראשית צמיחת גאולתנו. הגן עליה באברת חסדך ופרש עליה ספת שלומך ושלח אורך ואמתך לראשיה, שריה ויועציה, ותקנם בעצה טובה מלפניך. חזק את ידי מגני ארץ קדשנו, והנחילם אלהינו ישועה ועטרת נצחון תעטרם, ונתת שלום בארץ ושמחת עולם ליושביה, ואת אחינו כל בית ישראל, פקדנא בכל ארצות פזוריהם, ותולידם מהרה קוממיות לציון עירך ולירושלים משכן שמך, ככתוב בתורת משה עבדך: אם יהיה נדחך בקצה השמים, משם יקבצך ה' אלהיך ומשם יקחך: והביאך ה' אלהיך אל הארץ אשר ירשו אבותיך וירשתה, והיטבך והרבך מאבתיה: ויחד לבבנו לאהבה וליראה את שמך, ולשמר את כל דברי תורתך, ושלח לנו מהרה בן דוד משיח צדקך, לפדות מחכי קץ ושועתך.

הופע בהדר גאון געזך על כל יושבי תבל ארצך, ויאמר כל אשר נשמה באפו: ה' אלהי ישראל מלך ומלכותו בכל משלה, אמן סלה.

אדון השלום

מלך שהשלום שלו עושה שלום
ובורא הכל

ואפלו נגד החולקים עלינו

ולא נביש שום אדם בעולם
מקטן ועד גדול

ונזכה לקים באמת מצות ואהבת לרעך כמוך
בכל לב וגוף ונפש וממון

ויקים בנו מקרא שכתוב:
ונתתי שלום בארץ ושכבתם ואין מחריד
והשכתי חיה רעה מן הארץ
וחרב לא תעבר בארצכם
ה' שלום, ברכנו בשלום

מתוך תפילה מאת רבי נחמן מברצלב

יהי רצון מלפניך

שתבטל מלחמות ושפיכות דמים מן העולם
ותמשיך שלום גדול ונפלא בעולם
ולא ישא גוי אל גוי חרב
ולא ילמדו עוד מלחמה

עזרנו והושיענו כלנו
שנזכה תמיד לאחז במדת השלום
ויהיה שלום גדול באמת
בין כל אדם לחברו, ובין איש לאשתו
ולא יהיה שום מחלוקת אפלו בלב
בין כל בני אדם

ויהיה כל אדם אוהב שלום ורודף שלום
תמיד באמת ובלב שלם
ולא נחזיק במחלוקת כלל לעולם

מרבד הקסמים הוא:

א. שמיא לטבולת אורחים רמים

ב. מבצא להעלאת עולים

ג. מבצא צבאי במלחמת ששת הימים

ד. יושב במערב הנגב

שלום לך, ארץ נהדרת

הייתי בפרס וגם ברומא
ראיתי את שבעת פלאי תבל,
בקטב הצפוני וגם דרומה,
אף אין מקום כמו ארץ ישראל.
וכמו גלויות של נוף יפות
תמונות בזכרונות עפות,
כמו בעד עדשה של מצלמה
בתרמילי אותו אשא
בכל מקום, בכל מסע
קטעי פסיפס מתוך תמונה שלמה.

שלום לך ארץ נהדרת,
עבדך הדל נושא לך שיר מזמור.
גם אם לעתים נודד אני על דרך,
מה טוב לנדד אף טוב יותר לחזור.

צריחי המגדלים בירושלים
וסמטאות השוק הצפוני
גגות הרעפים של גבעתיים
הנבטים מבעד חלוני.

את האביב בתל אביב,
את סבתי ואת סבי,
את החלה ואת נרות שבת,
את ים המלח מול אדום
ואשת לוט צופה לסדום
ואת הקיץ בואכה אילת.

שלום לך ארץ נהדרת...

מימיה הכחלים של הכנרת
והרקיע התואם מעל.
והרגשת הבית המכרת
בתוך עורקי זורמת כמו חשמל.
הרי גליל והשומרון,
הפרדסים שבשרון,
וילדים בגן המושבה
את הכרמל ואת הים
אחד אחד ואת כלם,
תמיד קורצים, אומרים ברוך הבא.

שלום לך ארץ נהדרת...

מילים: אילן גולדהירש לחן: סטיב גודמן

אל ארצי

לא שרתי לך ארצי,
ולא פארתי שמך
בעלילות גבורה
בשלל קרבות.
רק עץ ידי נטעו
חופי ירדן שוקטים,
רק שביל כבשו רגלי
על פני שדות.

אכן דלה מאוד,
ידעתי זאת, האם,
אכן דלה מאוד
מנחת בתך
רק קול תרועת הגיל
ביום גה האור,
רק בכי במסתרים
עלי עניך.

מילים: רחל לחן: יהודה שרת

ג. מבצע להעלאת
יהודי תימן לישראל.
המבצע ארך 15
אודשים, ובמהלכו -
מ-1949 ל-1950
- הועלו לארץ 50 אלף
יהודים מתימן ומאדן
ב-378 טיסות יהודי
תימן הועברו במסע
ארוך - ברפא ובמשאיות
- אל אדן, ומשם
המריאו בטיסות לארץ.

הגדת הצמח

בשנים הראשונות של המדינה ביקשו יוצרים אחדים לחבר הגדה של יום העצמאות על-פי מתכונתה של ההגדה של פסח - בין השאר בגלל הדמיון של החגים האלה זה לזה. בשניהם יצא עם ישראל משעבוד לחירות והגיע מגלות לעצמאות. את אחת ההגדות כתב הסופר אהרן מגד לכבוד יום העצמאות הרביעי תשי"ב-1952. ההגדה הזאת נגנזה ולא הופצה בגלל מחלוקת עם הרבנות הצבאית על התכנים ועל הניסוחים שלה. לקראת שנת החמישים למדינת ישראל יצאה לאור מהדורה מחודשת של הגדת העצמאות בהוצאת ארכיון החגים הבין-קיבוצי.

כנגד ארבעה בנים דיברה תורה: אחד חכם, אחד רשע, אחד תם ואחד שאינו יודע לשאול: חכם מה הוא אומר? מה העדות והחוקים והמשפטים אשר עליהם בנויה מדינתנו? ואף אתה אמור לו מהלכות המדינה: פתוחה לעלייה יהודית ולקיבוץ גלויות, שוקדת על פיתוח הארץ לכל תושביה, מושתתת על יסודות החירות, הצדק והשלום לאור חזונו של נביאי ישראל. רשע מה הוא אומר? מה המדינה הזאת לכם? לכם ולא לו, ולפי שהוציא עצמו מן הכלל כפר בעיקר. ואף אתה הקהה את שיניו ואמור לו: בעבור זה היא לנו ולא לו, כי אילו היה שם - לא היה נגאל. תם מה הוא אומר? מה זאת? ואמרת: בעלייה, בעבודה ובהגנה כבשנו את הארץ והקמנו את המדינה. ושאנו יודע לשאול, את פתח לו, שנאמר: וסיפרת את עלילות הגבורה לכל תושבי המדינה. תושבי המדינה - הוותיקים, כל תושבי המדינה - החדשים והוותיקים גם יחד.

והיא שעמדה לאבותינו ולנו, שלא אחד בלבד עמד עלינו לכלותנו, ואנו מתגוננים וניצלים מידם.

כאן

כָּאן אֶת כָּל שִׁירֵי אֲנִי נִגְנַתִּי	כָּאן -	כָּאן בֵּיתִי פֹה אֲנִי נִוְלַדְתִּי
וְהִלַּכְתִּי בְּמִסָּע לִילִי	נִוְלַדְתִּי	בְּמִשְׁוֹר אֲשֶׁר עַל שְׂפַת הַיָּם
כָּאן בְּנִעֻרֵי אֲנִי הִגַּנְתִּי	כָּאן -	כָּאן הַחֲבָרִים אֲתָם גִּדְלָתִי
עַל חֻלְקַת הָאֱלֹהִים שָׁלִי.	נִוְלַדְתִּי לִי יְלָדִי	וְאִין לִי שׁוּם מְקוֹם אַחֵר בְּעוֹלָם.
	כָּאן בְּנִיתִי אֶת בֵּיתִי	
כָּאן אֶת שְׁלַחְנִי אֲנִי עֲרַכְתִּי	בְּשֵׁתִי יָדִי.	כָּאן בֵּיתִי, פֹּה אֲנִי שִׁחַקְתִּי
פֶּת שֶׁל לֶחֶם, פָּרֹחַ רִעְוֹן	כָּאן -	בְּמִשְׁעוֹל אֲשֶׁר עַל גֵּב הָהָר
דָּלֶת לְשִׁכְנִים אֲנִי פִתַּחְתִּי	גַּם אֶתָּה אֲתִי	כָּאן מִן הַבָּאָר שְׁתִּיתִי מִיָּם
וּמִי שֶׁבָּא אֹמֵר לוֹ: אֶהְיֶה.	וְכָאן -	וְשִׁתְלִיתִי דָּשָׁא בְּמִדְבָּר.
	כָּל אֶלְפֵי יִדִּידִי	
כָּאן - נִוְלַדְתִּי...	וְאַחֲרֵי שָׁנִים אֶלְפִים	
	סוּף לְנִדְוִידִי.	

מילים ולחן: עוזי חיטמן

הארץ מנגינה

בכל שורות השיר
אשר זורמות כמו מים
ישנם האנשים
ועליהם שמים
נגון של השדה
ותבליני העשב
פטיש ומעדר
וצפורי העצב...

הנחל האיתן
וצמאווו של ואדי
הקניץ שלא תם
וסתו שלא בגד עם
רומנס האהבה
לארץ החולמת
וקרן אור - תקנה
קשטל נוצץ בעמק...

זריחות אל מול שקיעות
במחזורי הרוח
כמו צחוק אחרי דמעות
זכרון הגעגוע
מזמור של תהלים
ולחני שלכת
שירת החילים
המים והלחם...

הארץ מנגינה
זכר אחד - המזמר
כי בחלון תמונה
שיש בה עננים
אבל האפק מתבהר...

הארץ מנגינה...

כאב שלא מרפה
חלום ששוב חלמנו
ומה שלא יהיה
קבר את הכל עברנו
וכמו שאדמה
אל עוד עונה נחרשת
השיר הוא נחמה
המנגינה - היא גשר...

בין הנחר לים
ובין מה שבינינו
השיר הזה קים
והוא על דל שפתינו.

איזי מן

במקומו

במקומו
לרגלינו
מעין וּשְׁדָה נְטוּעַ
במקומו
מעלינו עץ
ועורב שְׁנוּטָה לְנוּחַ.

יום
הַשֶּׁמֶשׁ מִמְזָרְחַ תְּבוּאָה
יתם יום הַקָּרֵב וְעֶרְבּוֹ
כָּכָה הִלָּאָה
אֲדָמָה וְאָדָם וְדָם
וּלְמַעַלָּה יוֹנָה בּוֹדְדָה
יום וְלִילָה
הַשָּׁלוֹם עוֹד לּוֹחֵשׁ אֶת שְׁמוֹ
יום וְלִילָה - וְעֵדִין לֹא בְּמִקְוֵמוֹ.

במקומו
על הבית גג,
כּוֹכֵב וְעֵנָן שֶׁל כֶּסֶף
במקומו
מִן הַסֵּלַע קָם
הָאֵבִיב שֶׁמְצַמִּיחַ עֵשׂוֹב.

יום
הַשֶּׁמֶשׁ מִמְזָרְחַ תְּבוּאָה
יתם יום הַקָּרֵב וְעֶרְבּוֹ
כָּכָה הִלָּאָה
אֲדָמָה וְאָדָם וְדָם
וּלְמַעַלָּה יוֹנָה בּוֹדְדָה
יום וְלִילָה
הַשָּׁלוֹם עוֹד לּוֹחֵשׁ אֶת שְׁמוֹ
יום וְלִילָה - וְעֵדִין לֹא בְּמִקְוֵמוֹ.

איזי מן

עלים של הקיץ

יש זמן פֶּאן לְזֶרַע
ועת גם לְקֹצֵר
עלים שֶׁל הַקִּיץ
קוֹרְאִים לִי לְחַזֵּר

זה נִפְלֵא כִּמוֹ שֶׁפַּעַם
בְּאַסִּיף, בְּקֹצִיר
עם רִיחוֹת וְעַם טַעַם
וְיָם שֶׁל אֲוִיר...

יש זמן פֶּה לְנֻטֵּעַ
ועת גם לְקֹטֵף
עלים שֶׁל הַקִּיץ
זה זמן לְאַהֵב...

זה נִפְלֵא כִּמוֹ שֶׁפַּעַם
אֲדָמָה וְאָדָם
אֲשֶׁתָּךְ עִם תִּינוֹק
וְאַתָּה לְצַדָּה...

זה נִפְלֵא כִּמוֹ שֶׁפַּעַם
בֵּין עֵנָן לְבֵין אוֹר
שׁוֹב עֲלִים שֶׁל הַקִּיץ
קוֹרְאִים לִי לְחַזֵּר...

איזי מן - גירסה עברית
"Green Leaves of Summer"
מילים: פול פרנסיס וובסטר.
לחן: דימיטרי טיומקין

ארץ אהבתי

כתיבה ועריכה: איזי מן

עריכה לשונית: עינת לייטנר

עיצוב גרפי והפקה: טריגון עיצובים

צילומים: ארכיון קק"ל, דוד בן הרצל

קרן קימת לישראל האגף לחינוך ולנוער

צפון:

טל': 04-8470237, פקס: 04-8470238
shirlyb@kkl.org.il

ירושלים:

טל': 02-6583507, פקס: 02-6583509
hayaf@kkl.org.il

מרכז:

טל': 03-5261153, פקס: 03-5261183
avivan@kkl.org.il

דרום:

טל': 050-7497280, 050-7497035, 08-9986188
פקס: 08-9986166
hagito@kkl.org.il

קו ליער: 1-800-350-550

מרכזת קק"ל: 1-599-515-550

קק"ל באינטרנט: <http://www.kkl.org.il>
<http://greenwin.kkl.org.il>

בהוצאת קרן קימת לישראל
האגף לחינוך ולנוער
ירושלים

כל הזכויות שמורות לקרן קימת לישראל
מהדורה ראשונה תשס"ו - 2006

כאשר מדינת ישראל מוסיפה עוד שנה לשנות
עצמאותה, ושירי הארץ מתנגנים בכל פה ומכל הלב;
כאשר אהבת הארץ זוכה לחג משלה, וצפירת הזיכרון
מתחלפת בריקודים בכיכר ובזיקוקי די־נור בשמי הערב;
כאשר מספרים בעצב על הנופלים ומדברים בגאווה על
הישיגים והצלחות - זה הזמן לפתוח את הספר הזה.
הדגל הכחול-לבן מתנופף בין דפיו, הפזמונים מתנגנים
בין עמודיו, ושירת המעשים של קרן קימת לישראל
מהדהדת בין שורותיו ועל פני אדמת הארץ, לאורכה
ולרוחבה: יישוב בראש ההר, שכונה משקיפה על העמק,
ברושים ואיקליפטוסים לצד הדרך, גבעות חשופות
שלבשו ירוק, מאגר שופע מים, נחל משוקם שהחיים
בו שוב שוקקים, תצפית אל נופים מרהיבים ויערות
ופארקים הממלאים את העין ומרחיבים את הלב.

זוהי הארץ שלנו, המקושטת בגוני חום, ירוק וכחול-לבן.